

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ : ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

« Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΗΣ ΑΙΔΗΨΟΥ »

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ:

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ / ΜΑΡΑΒΑ ΝΕΚΤΑΡΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:

ΚΕΡΑΣΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ

2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	1
----------------------	----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Η εξέλιξη του τουρισμού.....	3
1.2 Αναμενόμενες προοπτικές εξέλιξης.....	4
1.3 Παράγοντες ανάπτυξης τουρισμού.....	5
1.4 Επιπτώσεις του τουρισμού.....	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1 Εισαγωγή.....	8
2.2 Υφιστάμενη κατάσταση.....	8
2.2.1 Αφίξεις.....	8
2.2.2 Διανυκτερεύσεις.....	9
2.2.3 Έσοδα τουρισμού.....	10
2.2.4 Παραμονή τουριστών.....	10
2.2.5 Εποχικότητα ζήτησης.....	10
2.2.6 Προσφορά τουριστικών καταλυμάτων.....	11
2.3 Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1 Εισαγωγή.....	17
3.2 Βιωσιμότητα (Έννοια - ορισμοί - χαρακτηριστικά).....	17
3.2.1 Προέλευση της έννοιας της 'βιωσιμότητας'.....	17
3.2.2 Ορισμοί 'βιωσιμότητας'.....	18
3.2.3 Χαρακτηριστικά Βιωσιμότητας ή Αειφόρου Ανάπτυξης.....	18
3.3 Βιώσιμος Τουρισμός (ορισμοί-στόχοι).....	18
3.4 Βιώσιμος τουρισμός με χρήση ειδικών και εναλλακτικών μορφών.....	19
3.4.1 Θεραπευτικός – Ιαματικός τουρισμός.....	19
3.4.2 Θαλάσσιος τουρισμός.....	21
3.4.3 Θρησκευτικός τουρισμός.....	21
3.4.4 Αθλητικός τουρισμός.....	22
3.4.5 Πολιτιστικός τουρισμός.....	23
3.4.6 Αστικός τουρισμός.....	23
3.4.7 Συνεδριακός Τουρισμός.....	24
3.4.8 Οικοτουρισμός.....	25
3.4.9 Αγροτουρισμός.....	26
3.5 Διαφορές βιώσιμου από την παραδοσιακή μορφή τουρισμού.....	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

4.1 Εισαγωγή.....	28
4.2 Θεσμικό Πλαίσιο.....	28

4.3 Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμοι/Κοινότητες) και τουριστικές δραστηριότητες.....	30
4.3.1 Ένταξη των τοπικών πόρων στην τουριστική Ανάπτυξη – Ανάπτυξη εναλλακτικών τουριστικών μορφών.....	30
4.3.2 Τουριστικές Επιχειρήσεις των ΟΤΑ.....	31
4.4 Ευρωπαϊκά προγράμματα & Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	32
4.4.1 Β΄ ΚΠΣ («τουρισμός – πολιτισμός»).....	33
4.4.2 Γ΄ ΚΠΣ.....	34
4.4.2.1 Μέτρα του Γ΄ ΚΠΣ.....	34
4.4.2.2 Προτάσεις.....	38
4.4.3 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER +.....	38
4.4.3.1 Συμμετοχή της Τοπική Αυτοδιοίκησης στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+.....	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: «Η αξιοποίηση των Τουριστικών πόρων του Δήμου Αιδηψού»

5.1 Εισαγωγή.....	41
5.2 Δημογραφικά στοιχεία.....	41
5.3 Η τουριστική προσφορά στον δήμο.....	41
5.4 Η Τουριστική ζήτηση.....	42
5.5 Αξιοθέατα της περιοχής.....	42
5.6 Διοργάνωση Τοπικών Εκδηλώσεων.....	43
5.7 Οι υπάρχουσες Εναλλακτικές Μορφές της περιοχής.....	44
5.7.1 Ιαματικός Τουρισμός.....	44
5.7.2 Αθλητικός τουρισμός.....	46
5.7.3 Θαλάσσιος τουρισμός.....	46
5.7.4 Θρησκευτικός τουρισμός.....	46
5.7.5 Οικολογικός τουρισμός.....	47
5.8 Η Προβολή του τουρισμού της περιοχής από την δημοτική αρχή.....	47
5.9 Τα Οικονομικά Αποτελέσματα (έσοδα- έξοδα), του Δήμου σε σχέση με τον τουρισμό.....	47
5. 10 Συμπεράσματα / Προτάσεις.....	48

Συμπεράσματα.....	51
--------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	53
--------------------------	-----------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	54
-----------------------	-----------

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρακάτω μελέτης είναι η παρουσίαση των δυνατοτήτων και των ικανοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν από την Α'βάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση στον τομέα του τουρισμού. Ειδικότερα παρουσιάζονται οι τρόποι εκμετάλλευσης των τοπικών πόρων ενός προορισμού έτσι ώστε να οδηγήσουν στην ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, μη διαθέτοντας χρηματοδοτικά και οικονομικά μέσα, συνήθως έχει παθητικό ρόλο ως προς την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο αναφέρονται αναλυτικά μια σειρά από θεσμοθετημένες αρμοδιότητες που έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι οποίες της δίνουν την δυνατότητα να συμβάλλει στην προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή. Περιγράφεται επίσης, και ο τρόπος με τον οποίο η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να προωθήσει την βιωσιμότητα στον τουριστικό τομέα, αφού πρώτα αναλύεται η γενική εικόνα του τουρισμού και η τουριστική κίνηση στον Ελληνικό χώρο. Την εικόνα ανάπτυξης του τοπικού βιώσιμου τουρισμού στην Ελλάδα συμπληρώνει η μελέτη περίπτωσης του δήμου της Αιδηψού.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας περιγράφεται μέσα από ένα γενικό πλαίσιο η εξέλιξη του τουριστικού τομέα τα τελευταία χρόνια, η αναμενόμενη ανάπτυξη του, οι παράγοντες που συμβάλουν σε αυτήν, καθώς και οι επιπτώσεις του τουρισμού σε διάφορους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής καθώς και στο περιβάλλον.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, εξειδικεύεται η γενική κατάσταση του τουριστικού τομέα στον Ελληνικό χώρο. Η ανάλυση αυτή στηρίζεται στην παρουσίαση στοιχείων αναφορικά με τα έσοδα, τις αφίξεις, τις διανυκτερεύσεις και την παραμονή των τουριστών στον ελληνικό χώρο. Επίσης, παρουσιάζονται και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουριστικός τομέας στην χώρα μας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύεται η έννοια της βιωσιμότητας, η οποία εάν υιοθετηθεί από την Ελληνική τουριστική πολιτική, θα μπορέσει να οδηγήσει στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τουριστικός τομέας. Ειδικότερα, παρουσιάζονται τα γενικά χαρακτηριστικά της έννοιας και αναλύονται οι στόχοι του βιώσιμου τουρισμού. Τέλος, παρουσιάζονται οι εναλλακτικές μορφές που έχουν αναπτυχθεί στον ελληνικό χώρο τις τελευταίες δεκαετίες και που μπορούν να υιοθετηθούν από την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την προώθηση του αειφορικού τουρισμού σε μία τοπική κοινωνία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η διοικητική αποκέντρωση του τομέα όσον αφορά την Α' βαθμό της τοπικής αυτοδιοίκησης σε σχέση με το βαθμό αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο στην Ελλάδα. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι θεσμοθετημένες αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης για την τουριστική ανάπτυξη. Επίσης, αναλύονται οι δυνατότητες που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω προγραμμάτων στα οποία μπορεί να

συμμετέχουν και οι Τοπικές Αρχές για την ανάπτυξη και την προώθηση της βιωσιμότητας στον τουρισμό.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, στο οποίο περιλαμβάνεται η μελέτη περίπτωσης, καταγράφεται και αναλύεται η αξιοποίηση των τουριστικών πόρων στο δήμο της Αιδηψού, η συμμετοχή του δήμου όσον αφορά τον τουρισμό της περιοχής γενικότερα και οι δράσεις που προωθούν την βιωσιμότητα.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την διεξαγωγή της εργασίας είναι η δευτερογενής ανάλυση δεδομένων (συγκέντρωση πληροφοριακού υλικού και βιβλιογραφικών αναφορών από διάφορες πηγές) καθώς και η συνέντευξη σε επιλεγμένα στελέχη του Δήμου Αιδηψού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Η εξέλιξη του τουρισμού.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο τουρισμός αποτελεί μία παγκόσμια οικονομική δύναμη πολλών χωρών που βρίσκονται σε στάδιο οικονομικής ανάπτυξης. Συμβάλλει στην βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης των εθνών, δημιουργώντας εισοδήματα μέσω των θέσεων απασχόλησης και των φορολογικών εσόδων.

Η ανοδική πορεία του κλάδου προκύπτει από τα ακόλουθα στοιχεία του WTO (Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού) ,που αναφέρονται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Διεθνείς αφίξεις και εισπράξεις για την περίοδο 1950-1995.

	1950	1960	1970	1980	1990	1995
Διεθνείς αφίξεις (σε εκατ.)	25,3	69,3	165,8	287,8	455,6	567,4
Διεθνείς εισπράξεις (σε δισεκ.)	2,1	11,6	17,9	102	255,1	372,6

Πηγή : (Κοκκώσης/Τσάρτας,2001,σελ:22)

Επίσης, τα μερίδια που αντιστοιχούν σε ποσοστό επί τοις εκατό (%) επί των διεθνών αφίξεων και εισπράξεων σύμφωνα πάντα με τα δεδομένα του WTO, παρουσιάζονται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2. Διεθνή μερίδια αφίξεων και εισπράξεων για την περίοδο 1950 –1996

	1950(%)	1960(%)	1970(%)	1980(%)	1990(%)	1996(%)
Μερίδια Αφίξεων						
Ευρώπη	66,5	72,5	70,5	65,8	62,4	58,7
Αμερική	29,6	24,1	23,0	21,4	20,4	19,6
Αν.Ασία	0,8	1,0	3,0	7,3	11,6	15,0
Αφρική	2,1	1,1	1,5	2,6	3,3	3,6
Μέση Ανατολή	0,9	1,0	1,4	2,1	1,7	12,4
Ν.Ασία	0,2	0,3	0,6	0,8	1,0	0,8
Μερίδια Εισπράξεων	1950(%)	1960(%)	1970(%)	1980(%)	1990(%)	1996(%)
Ευρώπη	41,3	56,3	62,0	60,3	54,4	50,6
Αμερική	50,5	35,7	26,08	24,1	26,3	26,0
Αν.Ασία	1,4	2,8	6,2	8,2	14,7	18,8
Αφρική	4,2	2,6	2,2	2,6	2,0	1,9
Μέση Ανατολή	2,3	1,5	2,3	3,3	1,9	1,8
Ν. Ασία	0,3	0,5	0,6	1,5	0,8	0,9

Πηγή: (Παπακωνσταντινίδης 2001, σελ 20).

Από τους πίνακες 1 και 2 συμπεραίνεται ότι οι διεθνείς αφίξεις και εισπράξεις ήταν ανοδικές ανά δεκαετία. Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα 2 παρατηρείται ότι οι διεθνείς αφίξεις είναι ανοδικές ιδιαίτερα στις χώρες της ανατολικής Ασίας και της Αφρικής όπου και σημειώνονται και τα μεγαλύτερα ποσοστά αφίξεων. Παράλληλα, στις χώρες αυτές θετικό ποσοστό αύξησης σημείωσαν και οι αντίστοιχες εισπράξεις.

1.2 Αναμενόμενες προοπτικές εξέλιξης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του WTTC (Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών), η διεθνής τουριστική βιομηχανία παρήγαγε περισσότερα από 2,5 τρις. δολ. ΗΠΑ (δηλ μέρος 5,5% του παγκόσμιου ΑΕΠ). Για το έτος 1991 απασχολήθηκαν περισσότερα από 112 εκατ. άτομα σε παγκόσμιο επίπεδο και οι επενδύσεις που δημιουργήθηκαν ήταν της τάξεως των 350 δις. δολαρίων ΗΠΑ. Στον πίνακα 3 δίνονται οι αναμενόμενες προοπτικές εξέλιξης για το διάστημα 1990 έως το 2010 όσον αφορά τις αφίξεις τουριστών σε διεθνές επίπεδο.

Πίνακας 3. Αναμενόμενα αποτελέσματα για το διάστημα 1990 έως και το 2010 σε διεθνές επίπεδο.

	Αφίξεις τουριστών(σε εκατ)			Μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης
	1990	2000	2010	1990 έως 2010
Ευρώπη	284	372	476	2,6%
Αμερική	94	147	207	4%
Αν Ασία	53	101	190	6,6%
Αφρική	15	24	36	4,5%
Μ. Ανατολή	8	11	18	4,1%
Ν. Ασία	3	6	10	6,2%
παγκοσμίως	457	661	937	3,7%

Πηγή: Παπακωνσταντινίδης 2001

Τα δεδομένα του πίνακα 3, οδηγούν στα παρακάτω συμπεράσματα:

Το μικρότερο ποσοστό αύξησης όσον αφορά τις αφίξεις παρατηρείται στην Ευρώπη και είναι 2,6%, ενώ το μεγαλύτερο στην Αν. Ασία και είναι 6,6%. Επίσης, η αύξηση των παγκόσμιων αφίξεων σε 3,7%, ανάμεσα στο διάστημα 1990 και 2010 είναι ένα ακόμα θετικό στοιχείο για την ανοδική εξέλιξη του τομέα. Για την δεκαετία από το 2011 εκτιμάται ότι ο ρυθμός των αφίξεων θα είναι της τάξεως του 4,4% παγκοσμίως (σύμφωνα με στοιχεία του WTO) (Παπακωνσταντινίδης 2001, σελ20).

Από τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν στα κεφάλαια 1.1 και 1.2 συμπεραίνεται ότι ο τουρισμός θα αποτελεί έναν κλάδο διαρκώς αναπτυσσόμενο, με καθοριστικό ρόλο για την ενίσχυση της παγκόσμιας οικονομίας, δημιουργώντας έσοδα, επενδύσεις και θέσεις απασχόλησης.

1.3 Παράγοντες ανάπτυξης τουρισμού

Η λειτουργία του τουριστικού τομέα επηρεάζεται από τις σύγχρονες τάσεις των καταναλωτών, των τουριστικών επιχειρήσεων διεθνής εμβέλειας, και από τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των καταναλωτών.

Στις σύγχρονες αναπτυγμένες κοινωνίες το τουριστικό ταξίδι δεν θεωρείται πολυτέλεια αλλά κοινωνική ανάγκη. Αυτό λόγω καλύτερων συνθηκών εργασίας, υψηλότερων αμοιβών, ανάγκης για ξεκούραση και φυσικά λόγω βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου. Αποτέλεσμα των τάσεων αυτών είναι η αύξηση των δαπανών για διακοπές.

Ο σύγχρονος παγκόσμιος τουρισμός στοχεύει στην κάλυψη και εξυπηρέτηση των εξειδικευμένων τουριστικών αναγκών. Ο τομέας εμφανίζει την δυνατότητα να παράγει νέα τουριστικά προϊόντα (όπως π.χ. συνεδριακός, αθλητικός τουρισμός). Αποτέλεσμα των νέων αυτών τουριστικών προϊόντων είναι η αύξηση των καταναλωτών και των εσόδων του τουριστικού τομέα.

Η παγκοσμιοποίηση του τουρισμού, η τάση για κάθετη προσφορά του προϊόντος, έχει ισχυροποιήσει την θέση μεγάλων τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες αναλαμβάνουν την κάλυψη των υπηρεσιών, για παράδειγμα από την έκδοση εισιτηρίου έως την διαμονή στο ξενοδοχείο. Εφόσον, οι μεγάλες αυτές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύ φάσμα παροχής υπηρεσιών είναι φυσικό να επηρεάζουν την τουριστική ανάπτυξη. Επίσης, τα τελευταία χρόνια οι τουριστικοί αυτοί οδηγοί έχουν στραφεί προς την συγχώνευση και εξαγορά μικρομεσαίων επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την μονοπώληση τους στην αγορά και την ισχυροποίηση τους στην διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος.

Επιπλέον, οι εξελίξεις οι οποίες παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού όπως είναι :

- Η αύξηση του μέσου όρου ζωής
- Οι όλο και περισσότερες εργαζόμενες γυναίκες
- Η ευκολότερη και αμεσότερη πρόσβαση σε πληροφορίες
- Η βελτίωση του επιπέδου της εκπαίδευσης
- Ιδιαίτερα η παρουσία των ατόμων της τρίτης ηλικίας στον τομέα,

οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κατανάλωση των προϊόντων του τομέα θα ενισχυθεί και θα αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο τα επόμενα χρόνια .

Όσον αφορά τον καταναλωτή του τουριστικού προϊόντος παρατηρείται στροφή προς την ποιότητα και την αναζήτηση εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων. Επιπλέον, η αυξημένη οικολογική συνείδηση πολλών τουριστών αποτελεί οδηγό για την επιλογή του κατάλληλου χώρου των διακοπών τους (Παπακωνσταντινίδης 2001,σελ20).

1.4 Επιπτώσεις του τουρισμού

Η λειτουργία του τουριστικού τομέα επιφέρει σημαντικές αλλαγές και επηρεάζει τους τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας, του πολιτιστικού και τέλος του φυσικού περιβάλλοντος. Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, οι επιπτώσεις που παρατηρούνται είναι στην εργασία, στην περιφερειακή ανάπτυξη, στο ισοζύγιο πληρωμών, και στα φορολογικά έσοδα.

Όσον αφορά τον εργασιακό κλάδο, δημιουργούνται θέσεις εργασίας καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών ειδικοτήτων. Ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα μέσω της δημιουργίας τουριστικών επιχειρήσεων και εμπορικών καταστημάτων. Πολλές φορές, η απασχόληση συνδυάζεται με παράλληλη απασχόληση, η οποία μπορεί να ενισχύσει ακόμη περισσότερο τα εισοδήματα των απασχολούμενων με τουριστικές δραστηριότητες.

Επίσης, η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη, δίνοντας την δυνατότητα για οικονομική ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών, όπως και σε αυτές οι οποίες δεν διαθέτουν βιομηχανία ή είναι γεωγραφικά απομονωμένες. Ειδικότερα, η ανάπτυξη αυτή είναι βέβαιη όταν οι περιοχές αυτές διαθέτουν φυσικούς τουριστικούς πόρους. Με την κατάλληλη εκμετάλλευση των πόρων αυτών, δημιουργούνται εισοδήματα, θέσεις απασχόλησης, επενδύσεις, μείωση του μεταναστευτικού ρεύματος και γενικότερα βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Στο ισοζύγιο πληρωμών, από την μια πλευρά παρατηρείται αρνητική επιβάρυνση λόγω της ανάγκης για εισαγωγή προϊόντων ώστε να λειτουργήσει ο τουρισμός και από την άλλη παρατηρείται η θετική πλευρά της εισαγωγής των συναλλαγματικών εισροών προς την χώρα. Τα φορολογικά έσοδα, αυξάνονται με τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα. Ωστόσο η τουριστική βιομηχανία απασχολεί έναν μεγάλο αριθμό ατόμων και παράλληλα προσφέρει αρκετά υψηλά εισοδήματα τα οποία είναι φορολογήσιμα και άρα πηγή εσόδων μιας εθνικής οικονομίας (Κοκκώσης/Τσάρτας, 2001)

Όσον αφορά τον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα παρατηρούνται σημαντικές συνέπειες στον τομέα της εργασίας, στην αλληλεπίδραση των πολιτισμών και στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων.

Οι υψηλές αποδοχές και η όλο και αυξανόμενη ενασχόληση νέων ανθρώπων με τουριστικά επαγγέλματα, οδηγεί σε επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα. Συνέπεια αυτής της τάσης, δηλαδή η όλο και αυξανόμενη προτίμηση προς τα τουριστικά επαγγέλματα, είναι η διάχυση των εισοδημάτων σε διάφορα κοινωνικά στρώματα τα οποία απασχολούνται στον τουριστικό τομέα. Αυτό αποτελεί χαρακτηριστικό κυρίως των αναπτυσσόμενων περιοχών.

Ο τουρισμός φέρνει σε επαφή τους λαούς και τους πολιτισμούς, γνωρίζοντας νέες κοινωνικές αξίες ήθη, έθιμα, εκτίμηση των τοπικών παραδόσεων και της ιστορίας των τουριστικών προορισμών. Έτσι η κοινωνία δεν μένει κλειστή έχει επαφές, ανταλλάσσει στοιχεία με άλλους λαούς.

Αρκετές τουριστικές περιοχές εμπορευματοποιούν τα προϊόντα τους όπως τα χειροτεχνήματα, την αγροτική παραγωγή τους, τα βιοτεχνικά προϊόντα τους και τις τοπικές εκδηλώσεις, παράγοντας «τουριστικό προϊόν». Αυτό οδηγεί σε ενίσχυση της κληρονομιάς ενός προορισμού καθώς και οικονομικής ενίσχυσης της τοπικής παραγωγής μέσω της εκμετάλλευσης και της αξιοποίησης των διαθέσιμων τοπικών πόρων.

Οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον προέρχονται από την όλο και αυξανόμενη ανοδική πορεία του τομέα και την ανάγκη για δημιουργία όλο και περισσότερων υποδομών, που επηρεάζουν την ισορροπία του δομημένου περιβάλλοντος. Η τουριστική ανάπτυξη πολλές φορές αλλοιώνει τα φυσικά χαρακτηριστικά, την αρχιτεκτονική ενός τόπου και οδηγεί σε υποβάθμιση πολλών τουριστικών περιοχών (Κοκκώσης /Τσάρτας,2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξειδικεύεται η κατάσταση του τουρισμού όσον αφορά τις εξελίξεις και την υπάρχουσα κατάσταση στον ελληνικό χώρο από την πλευρά των αφίξεων, των εσόδων, της ζήτησης και της προσφοράς αλλά και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο ελληνικός τουρισμός.

Από την δεκαετία του '80 και για είκοσι περίπου χρόνια ο ελληνικός τουρισμός έχει γνωρίσει ραγδαία ανάπτυξη. Αποτελεί σημαντική πηγή οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης για την χώρα. Συγκεκριμένα συμβάλλει στο 8 % περίπου του εθνικού ΑΕΠ, περισσότερο από 10% στην απασχόληση και πάνω από 7 % στο καθαρό πάγιο κεφάλαιο της οικονομίας.

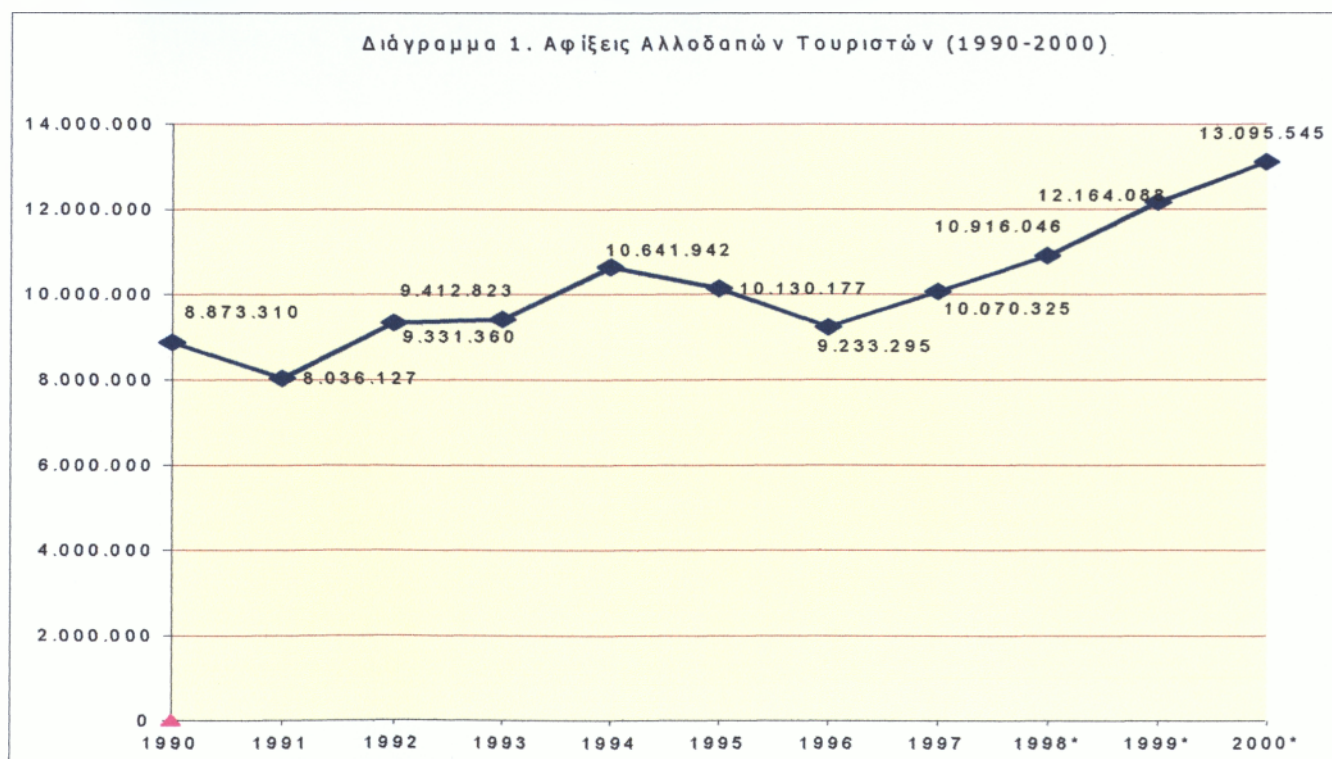
Η δυναμική εξέλιξη του τομέα έχει συμβάλλει σημαντικά στην μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και ιδιαίτερα για τις τοπικές κοινωνίες, η προσφορά εργασίας στον τομέα έχει αποτελέσει κίνητρο μείωσης της αστικοποίησης (www.eot.gr).

2.2 Υφιστάμενη κατάσταση

2.2.1 Αφίξεις

Σύμφωνα με στοιχεία του WTO η Ελλάδα κατέχει την δέκατη πέμπτη θέση διεθνώς ανάμεσα στις χώρες υποδοχής τουριστών.

Στο διάγραμμα 1, παρουσιάζονται οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα για το διάστημα από το 1990 έως το 2000.

Πηγή : www.eot.gr

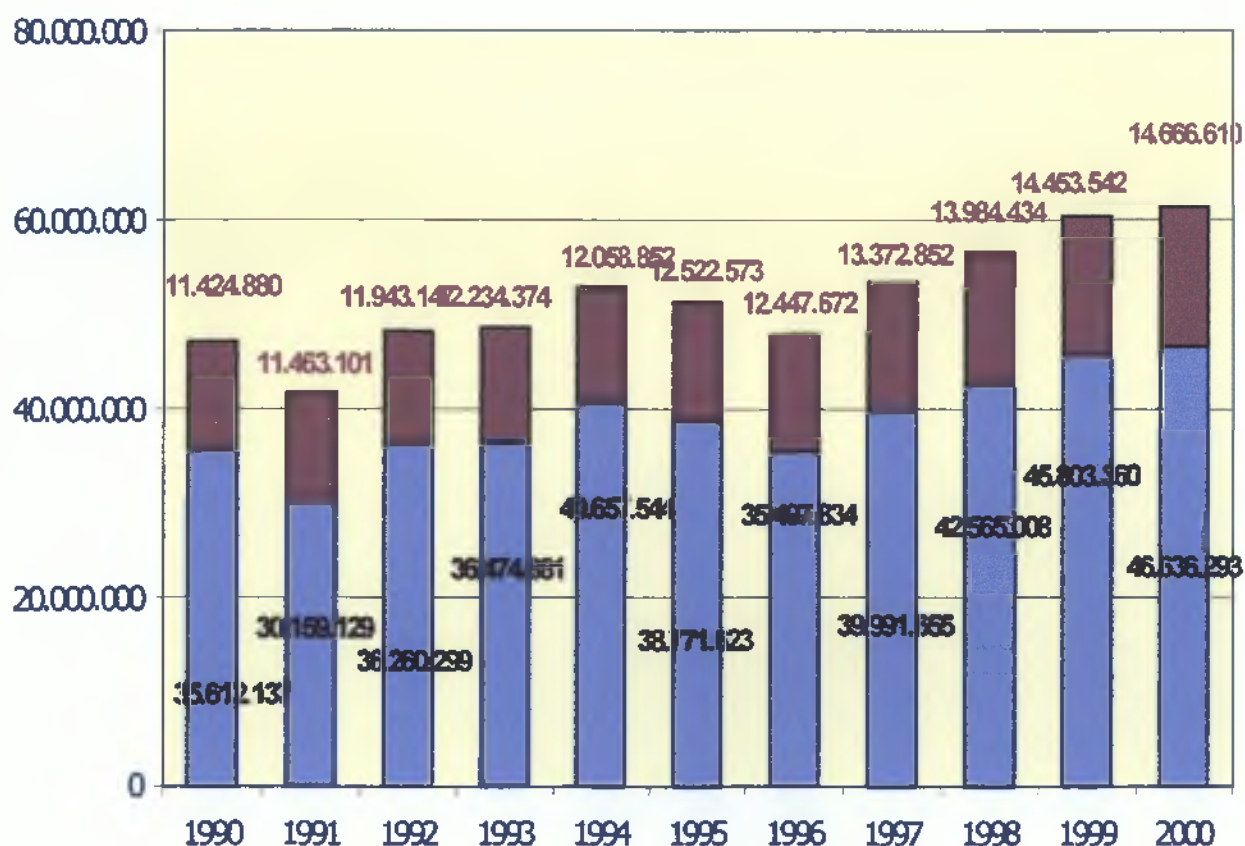
Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα στην δεκαετία από το 1990 έως το 2000 οι αφίξεις τουριστών από ξένες χώρες είναι ανοδικές για κάθε έτος. Συγκεκριμένα για το τελευταίο διάστημα από το 1999 έως το 2000 το ποσοστό αύξησης των αφίξεων είναι 6,92%. Εάν η κατάσταση αυτή παραμείνει σταθερή και τις επόμενες δεκαετίες αυτό αποτελεί θετική προοπτική όσον αφορά τις μελλοντικές αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα.

2.2.2 Διανυκτερεύσεις

Όσον αφορά τον τομέα των διανυκτερεύσεων, στις ξενοδοχειακές μονάδες το 2000 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 61.302.903 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Συγκεκριμένα οι διανυκτερεύσεις των Ελλήνων έφτασαν τις 46.636.293 (www.eot.gr).

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών στην Ελλάδα για την περίοδο, 1990 έως 2000 σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του ΕΟΤ.

Διάγραμμα 2. Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών (1990-2000).

ΗΜΕΔΑΠΟΙ – ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ

πηγή: www.eot.gr

Από το παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι οι Έλληνες τουρίστες αποτελούν σημαντικό μέρος της τουριστικής ζήτησης για την χώρα. Το ποσοστό αύξησης γενικά των διανυκτερεύσεων ανάμεσα στο 1999 και το 2000 ήταν 1.82%.

Γενικότερα, οι διανυκτερεύσεις συνολικά ελλήνων και ξένων τουριστών παρουσιάζουν άνοδο τα τελευταία έτη, με μεγαλύτερο ποσοστό τις περιόδους 1994,1999 και το 2000.

2.2.3 Έσοδα τουρισμού

Η Ελλάδα αν και θεωρείται χώρα υποδοχής τουριστών χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τα έσοδα της τουριστικής βιομηχανίας έχουν σημειώσει θεαματική άνοδο τα τελευταία χρόνια.

Σύμφωνα με στοιχεία του WTO η Ελλάδα κατέχει την 10^η θέση διεθνώς από πλευράς εισπράξεων, χαρακτηριστικό είναι ότι το 2000 τα έσοδα έφτασαν τα 9,211εκ.δολ.με ποσοστό αύξησης κατά 5% σε σχέση με το 1999 (σύμφωνα με στοιχεία της τράπεζας της Ελλάδας).

Σημαντική είναι η συμβολή και συμμετοχή των εσόδων από τις τουριστικές δραστηριότητες στα δημόσια έσοδα και συγκεκριμένα στα έσοδα των ΟΤΑ, μέσω ειδικών τελών, δημοτικών τελών, και έσοδα άλλων χρήσεων. (www.eot.gr)

2.2.4 Παραμονή τουριστών

Η μέση διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών είναι γύρω στις 15 ημέρες στα ελληνικά θέρετρα ενώ η παραμονή σε ξενοδοχειακά καταλύματα γύρω στις 6 ημέρες.(www.eot.gr)

2.2.5 Εποχικότητα ζήτησης

Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού παρουσιάζει μεγάλη εποχικότητα με χαρακτηριστικό γνώρισμα η αυξημένη κίνηση να σημειώνεται το παραδοσιακό επτάμηνο (από Απρίλιο έως Οκτώβριο). Έτσι λοιπόν, η διάρκεια της τουριστικής κίνησης περιορίζεται στους μήνες αυτούς, με αποκορύφωμα το τετράμηνο αιχμής από Ιούνιο έως Σεπτέμβριο.

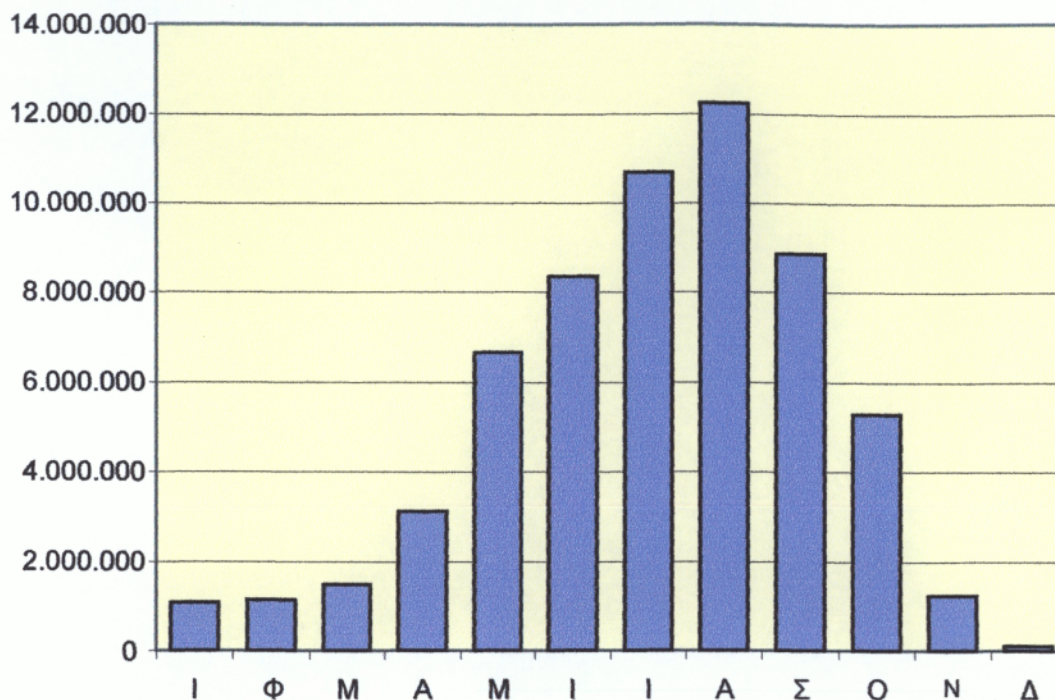
Στον παρακάτω πίνακα δίνονται τα ποσοστά που αντιστοιχούν στις διανυκτερεύσεις των ελλήνων και ξένων τουριστών για όλη την διάρκεια του έτους.

Πίνακας 4.Ποσοστά διανυκτερεύσεων στην Ελλάδα για το 2000

Μήνες	Διανυκτερεύσεις ελλήνων τουριστών (%)	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών (%)
Ιανουάριος	6,2	1,4
Φεβρουάριος	6,1	1,5
Μάρτιος	6,9	2,7
Απρίλιος	8,5	7,7
Μάιος	8,5	11,9
Ιούνιος	8,6	12,1
Ιούλιος	12,4	16,3
Αύγουστος	14,1	18,6
Σεπτέμβρης	8,9	15,4
Οκτώβριος	6,8	8,8
Νοέμβριος	6,7	2,1
Δεκέμβριος	6,3	1,5

Πηγή:www.eot.gr.

Διάγραμμα 3.Εποχικότητα διανυκτερεύσεων τουριστών στην Ελλάδα για το 2000.

πηγή:www.eot.gr

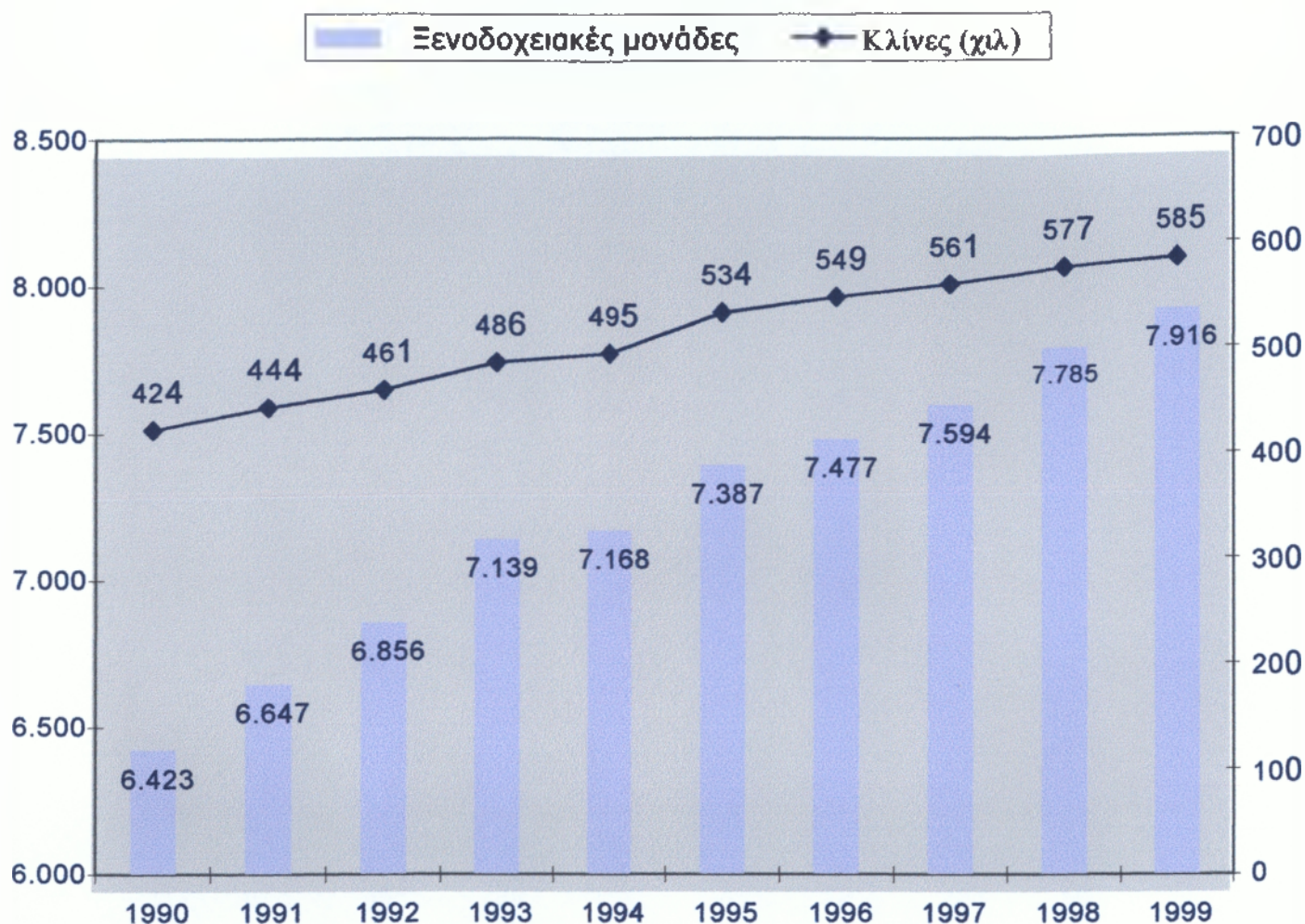
Στο παραπάνω διάγραμμα 3 και στον πίνακα 4, επιβεβαιώνεται το φαινόμενο της εποχικότητας που παρατηρείται στην ζήτηση του Ελληνικού τουρισμού. Το μεγαλύτερο ποσοστό διανυκτερεύσεων παρατηρείται κατά τον μήνα Αύγουστο και στην συνέχεια, ακολουθούν ο Ιούλιος, Σεπτέμβριος και ο Ιούνιος με μικρότερα ποσοστά. Επίσης, οι λιγότερες διανυκτερεύσεις παρατηρούνται κατά τους χειμερινούς μήνες με το μικρότερο ποσοστό διανυκτερεύσεων, κατά τον μήνα Δεκέμβριο.

2.2.6 Προσφορά τουριστικών καταλυμάτων

Όσον αφορά την πρόσφορα ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην χώρα μας υπάρχουν 8.209 ξενοδοχειακές μονάδες με 601.034 κλίνες. Επίσης υπάρχουν 28.000 περίπου ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα με συνολικό αριθμό κλινών περίπου 420.000. Ο αριθμός των κάμπινγκ είναι περίπου 351 με 30.643 θέσεις κατασκήνωσης και 949 οικισμούς, τα οποία έχουν την δυνατότητα να φιλοξενήσουν 94.776 άτομα. Γενικά τα νόμιμα καταλύματα έχουν την δυνατότητα να φιλοξενήσουν περίπου 1.100.000 άτομα.(www.eot.gr)

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό προσφοράς ξενοδοχειακών κλινών για την περίοδο από το 1990 έως το 1999. Σύμφωνα με το διάγραμμα 4 παρατηρείται μικρή και σταθερή αύξηση στην δημιουργία νέων υποδομών για την περίοδο 1990 έως 1999.

Διάγραμμα 4. Ξενοδοχειακή Υποδομή

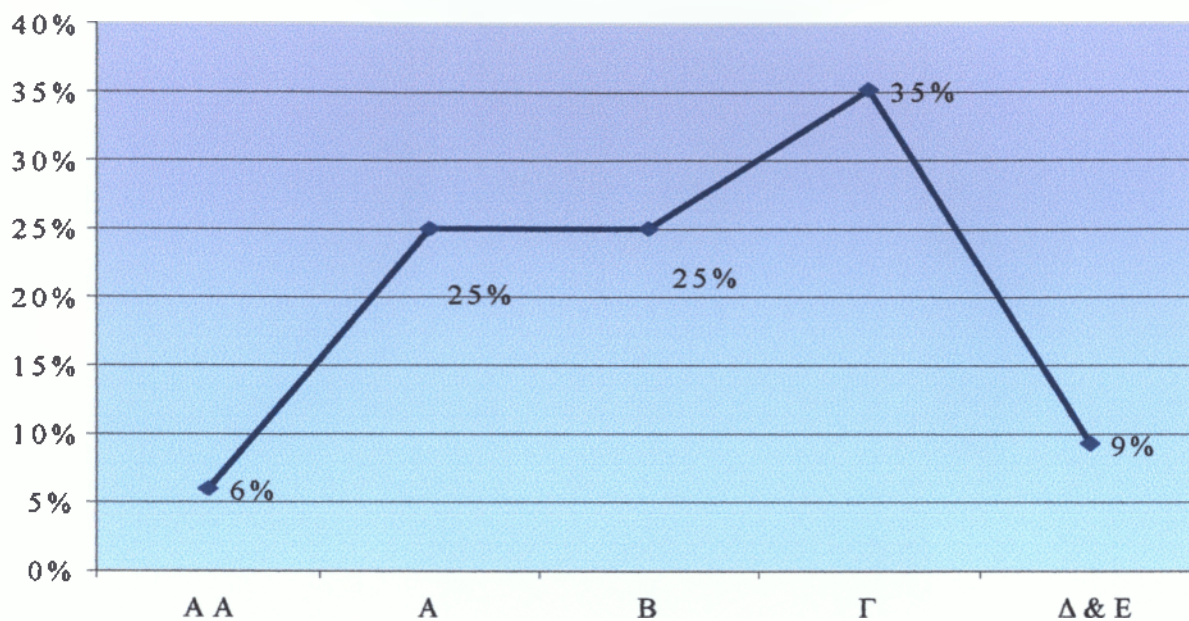
Πηγή: www.eot.gr

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται, η κατανομή των υφισταμένων ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία. Παρατηρείται ότι μόνο το 6% του συνόλου των κλινών που υπάρχουν στην χώρα ανήκουν σε ξενοδοχεία πολυτελείας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των κλινών ανήκουν σε ξενοδοχεία τρίτης κατηγορίας (Γ').

Επίσης στο διάγραμμα 6, παρουσιάζεται η μέση ετήσια πληρότητα του συνολικού αριθμού των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Ελλάδα, για το διάστημα από το 1990 έως το 1999. Παρατηρείται, ότι η μέση ετήσια πληρότητα έχει αυξηθεί με μικρό ποσοστό τα τελευταία χρόνια και παραμένει σχετικά σταθερή. Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ, η μέση ετήσια πληρότητα για το 2000 ήταν 65% και έχει αυξηθεί κατά 2% σε σχέση με το 1999.

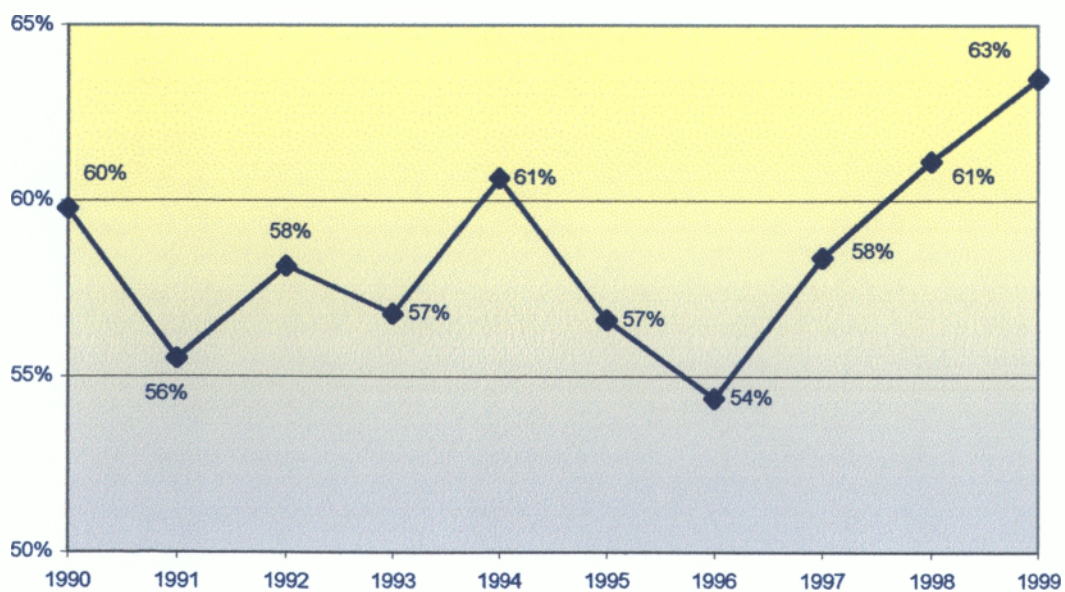
Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι το σύνολο των ξενοδοχειακών μονάδων είναι χαμηλής ποιότητας, όπως επίσης η μέση ετήσια πληρότητα δεν είναι ικανοποιητική, με αποτέλεσμα την δυσκολία για επιλογή από σημαντικούς διεθνείς τουριστικούς οδηγούς.

Διάγραμμα 5. Κοτονομή ξεν.κλινών ανά κατηγορία

Πηγή: www.eot.gr

Διάγραμμα 6. Μέση ετήσια πληρότητα ξεν.κατ. (1990-1999)

2.3 Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα έχει τα παρακάτω συγκριτικά πλεονεκτήματα :

- Η κατάκτηση της 15^{ης} θέσης παγκοσμίως σε αφίξεις, ή την 10^η από πλευράς εισπράξεων.
- Την διάθεση των ιστορικών πολιτιστικών πόρων, σε συνδυασμό με την ομορφιά της φυσικής κληρονομιάς.
- Τις προσπάθειες για την δημιουργία υποδομών και επιχειρήσεων που αφορούν τον τομέα.
- Η τέλεση των Ολυμπιακών αγώνων το 2004 και η πολιτιστική Ολυμπιάδα, οποία αποτελούν υπέρτατη ευκαιρία και πόλο ανάπτυξης για τον τομέα του τουρισμού και την προβολή της χώρας.

Παρόλα αυτά όμως τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της και την ασύγκριτη κληρονομιά, ο Ελληνικός τουρισμός έχει να αντιμετωπίσει αρκετά προβλήματα, σε σημείο ώστε η δημιουργία ποιοτικού –πολυμορφικού τουρισμού να θεωρείται με μεγάλη δυσκολία βιώσιμη.

Ένα βασικό πρόβλημα της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας είναι η μέχρι τώρα μονοδιάστατη στήριξη της «στον ήλιο και την θάλασσα». Συνέπεια αυτού είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και η έξαρση του φαινομένου του «μαζικού τουρισμού», που οδηγεί σε προσφορά χαμηλού ποιοτικά προϊόντος και την εξάρτηση του τομέα από τα διεθνή τουριστικά πρακτορεία (tour operators). Αποτέλεσμα αυτού είναι η μειωμένη κίνηση καταναλωτών εναλλακτικών προϊόντων όπως π.χ για ιαματικό, πολιτιστικό, συνεδριακό τουρισμό. Η Ελλάδα χάνει ένα μεγάλο ποσοστό επισκεπτών το οποίο καλύπτεται από άλλες Μεσογειακές χώρες, που προσφέρουν περισσότερες εναλλακτικές μορφές αναψυχής.

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που προκύπτει από το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού είναι η μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου η οποία περιορίζεται στους μήνες Απρίλιο έως Οκτώβρη και ιδιαίτερα στους μήνες αιχμής της τουριστικής κίνησης από Ιούνιο έως Σεπτέμβρη. Συνέπεια είναι η έντονη επιβάρυνση των υποδομών κατά τη θερινή περίοδο με φαινόμενα κερδοσκοπίας και την δημιουργία παράνομων ξενοδοχειακών καταλυμάτων που υποβαθμίζουν ακόμη περισσότερο την εικόνα της χώρας. Το φαινόμενο της εποχικότητας επίσης οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας αφού αποτελεί αντικίνητρο, ώστε να ασχοληθούν νέα άτομα με τουριστικά επαγγέλματα.

Επίσης, παρατηρείτε στη χώρα μας το γεγονός ότι αποτελεί τόπο υποδοχής αρκετά μεγάλου ποσοστού τουριστών χαμηλής εισοδηματικής στάθμης με μικρή διάρκεια παραμονής, άρα και οι ανάλογες τουριστικές ημερήσιες δαπάνες παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Τα έσοδα των επιχειρήσεων του τομέα είναι χαμηλά για την δημιουργία επενδυτικών κεφαλαίων και κατά συνέπεια να επαρκούν για την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς.

Ένα άλλο πρόβλημα το οποίο δημιουργείται από το φαινόμενο της «τουριστικής μονοκαλλιέργειας» είναι η αλλοίωση των τοπικών πολιτιστικών χαρακτηριστικών και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι τόποι υποδοχής δέχονται επιδράσεις από τους αλλοδαπούς τουρίστες σε κοινωνικά θέματα και γενικά σε θέματα νοοτροπίας, συμπεριφορών και γενικότερα κοινωνικών αξιών. Χαρακτηριστικό είναι

πολλές φορές με σκοπό την επιδίωξη κέρδους να προσαρμόζεται η τουριστική προσφορά με βάση τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των ξένων τουριστών.

Συχνά παρατηρείται συγκέντρωση επισκεπτών σε συγκεκριμένες παραθεριστικές περιοχές. Αυτό σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια της υποδομής δημιουργεί υπέρβαση της τουριστικής χωρητικότητας. Επιπλέον, η τάση συνωστισμού ιδιαίτερα σε συγκεκριμένες παραλίες, θέρετρα και μικρά νησιά δημιουργεί αρνητική εικόνα σε επισκέπτες και κατοίκους. Αυτό έχει σαν συνέπεια την άνιση τουριστική ανάπτυξη μεταξύ των περιφερειών της χώρας και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος σε περιοχές με έντονη τουριστική κίνηση.

Επίσης, τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί η τάση καθετοποίησης της τουριστικής αγοράς. Αλυσίδες μεγάλων τουριστικών επιχειρήσεων αναλαμβάνουν την οργάνωση ταξιδιών καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα από την έκδοση εισιτηρίου έως την μεταφορά των επισκεπτών σε παραθεριστικά θέρετρα. Οι επιχειρήσεις αυτές γνωστές σαν tour operators (ταξιδιωτικοί οδηγοί) μέσα από εξαγορές, συγχωνεύσεις, δυνατότητα επένδυσης μεγάλων κεφαλαίων καθιστούν αδύναμες τις μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις να κρατηθούν και να επιβιώσουν σε ανταγωνιστικό επίπεδο. Πολλοί τουριστικοί προορισμοί εξαρτώνται από τους ταξιδιωτικούς αυτούς οδηγούς ώστε να προβληθούν και να προωθηθούν σαν προορισμοί αναψυχής. Η μονοπωλιακή εμφάνιση τους σε αρκετές παραθεριστικές περιοχές, οδηγεί σε εξάρτηση σύμφωνα με μέτρα, όρους λειτουργίας και προσφοράς τουριστικού προϊόντος με κανόνες που θεσπίζονται από αυτούς για το δικό τους συμφέρον.

Ένα χαρακτηριστικό που επηρεάζει την ζήτηση του ελληνικού τουρισμού είναι και οι εξελίξεις της διεθνούς οικονομίας. Ιδιαίτερα μετά το χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2002, την οικονομική κρίση της Ιαπωνίας και Γερμανίας, και γενικότερα την πτώση των χρηματιστηριακών αγορών, η τουριστική κίνηση έχει μειωθεί, ιδιαίτερα όσον αφορά την επίσκεψη Αμερικανών τουριστών (www.eot.gr).

Σημαντικό πρόβλημα αποτελούν και τα διοικητικά εμπόδια που έχουν να αντιμετωπίσουν οι νέες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σε περιοχές που θεωρούνται «κορεσμένες». Με υπουργική απόφαση (2647/86) ορισμένες περιοχές της χώρας χαρακτηρίστηκαν ως «τουριστικά κορεσμένες». Το μέτρο αυτό θεσπίστηκε: α) για την προστασία των περιοχών αυτών από την υπερβολική τουριστική δόμηση και β) για την προστασία των ξενοδοχειακών μονάδων που ήδη λειτουργούσαν. Συνέπεια όμως του μέτρου αυτού είναι και η δημιουργία άλλων προβλημάτων. Προστατεύονται αδιακρίτως επιχειρήσεις που προσφέρουν είτε καλής ποιότητας υπηρεσίες είτε κακής ποιότητας, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Αυτό γιατί η χαμηλή ποιοτική προσφορά ελκύει και χαμηλής ποιότητας καταναλωτές δηλαδή «μαζικό τουρισμό».

Σημαντικό ρόλο στην τουριστική ανάπτυξη έχει και ο βαθμός της διοικητικής αποκέντρωσης της χώρας. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετά βήματα για την αποκέντρωση υπηρεσιών τα οποία όμως δεν επαρκούν. Ιδιαίτερα στον τουριστικό τομέα παρατηρείται έλλειψη αρμοδιοτήτων ώστε να αναληφθούν σημαντικές πρωτοβουλίες σε περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο. Ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο έως και πριν μερικά χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο του παθητικού ρόλου που είχαν οι δήμοι, εφόσον βέβαια δεν είχαν και τα κατάλληλα διοικητικά, τεχνικά και χρηματοδοτικά μέσα. Συγκεκριμένα οι αρμοδιότητες που

διέθεταν για την ανάπτυξη του τομέα ήταν ελάχιστες έως και ανύπαρκτες, χωρίς να μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη του (Βαρβαρέσος 1999).

Μειονέκτημα του τομέα αποτελεί και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και γενικότερα η έλλειψη επαγγελματισμού. Ο χώρος προσφέρεται με μεγάλες ευκαιρίες για εργασία. Τα τελευταία χρόνια όμως, ο επαγγελματικός προσανατολισμός είναι ελλιπής. Οι υφιστάμενες κρατικές και ιδιωτικές σχολές κάλυψαν ένα μικρό ποσοστό της ζήτησης, το πρόβλημα όμως δεν λύθηκε οριστικά. Απαιτείται συνεχής εξειδίκευση και επιμόρφωση τόσο των μαθητευόμενων όσο και των εργαζόμενων στον κλάδο του τουρισμού.

Επίσης ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα είναι η γενικότερη τεχνική υποδομή η οποία συνεισφέρει αρνητικά στην τουριστική εικόνα της χώρας. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει προβλήματα σε αρκετά αεροδρόμια, λιμάνια και ειδικά στο οδικό δίκτυο. Πολλά αεροδρόμια είναι παλιάς κατασκευής, οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι ελλιπής και σε συνδυασμό με τις καθυστερήσεις των αφίξεων και των αναχωρήσεων, αμαυρώνεται η γενικότερη εικόνα της χώρας. Πολλά προβλήματα επίσης υπάρχουν και στο οδικό δίκτυο της Ελλάδας ακόμη και σε τουριστικά αναπτυγμένους προορισμούς, όπως κυκλοφοριακό, ελλιπής σηματοδότηση, στενοί και επικίνδυνοι δρόμοι. Επίσης, η εικόνα των λιμανιών παρουσιάζεται ανεπαρκής. Ο συνωστισμός τις περιόδους αιχμής, οι καθυστερήσεις των πλοίων, ο σχετικά περιορισμένος αριθμός μαρίνων και αγκυροβολιών δεν δίνουν την δυνατότητα ανάπτυξης του εναλλακτικού θαλάσσιου τουρισμού.

Τα παραπάνω προβλήματα σαφώς πρέπει να αντιμετωπιστούν γιατί δημιουργούν προβλήματα βιωσιμότητας καθώς και αιτία μείωσης επισκεπτών οι οποίοι αναζητούν άλλες αγορές σε ξένες τουριστικές χώρες. Έτσι ο ελληνικός τουρισμός χάνει ένα υψηλό ποσοστό τουριστικού εισοδήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1 Εισαγωγή

Είναι φανερό ότι στον τομέα του τουρισμού τα τελευταία 30 χρόνια η Ελλάδα έχει γνωρίσει αρκετά μεγάλη ανάπτυξη. Παράλληλα όμως έχει να αντιμετωπίσει αρκετά προβλήματα, τα οποία αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την δυναμική εξέλιξη του τουριστικού τομέα, ο οποίος μπορεί και έχει την δυνατότητα να εξελιχθεί ακόμη περισσότερο.

Η μέχρι τώρα στήριξη της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας στο πρότυπο του μαζικού και τυποποιημένου τουρισμού επέφερε αρκετά προβλήματα (βλέπε κεφάλαιο 2). Για τον λόγο αυτό οι πολιτικές του τουρισμού πρέπει να επαναπροσδιοριστούν και να στραφούν προς την πρόσφορα του ποιοτικού και πολυμορφικού προϊόντος. Σε τουριστικό προϊόν επιλεκτικό, που να καλύπτει τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες ενός ευρύ φάσματος καταναλωτών, που δύσκολα να μπορεί να αντικατασταθεί, εκμεταλλευόμενο την ασύγκριτη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της χώρας.

Ένα σχέδιο προς την Βιωσιμότητα του τουρισμού, πρέπει να αναπτυχθεί μέσω της συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων που ασχολούνται με τον τουρισμό (Υπουργεία, Νομαρχίες, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Ιδιώτες και φυσικά Καταναλωτές.)

Παρακάτω αναλύεται η προέλευση, η χρήση και τα χαρακτηριστικά της έννοιας της αειφότητας.

3.2 Βιωσιμότητα (Έννοια –ορισμοί- χαρακτηριστικά)

3.2.1 Προέλευση της έννοιας της ``βιωσιμότητας``

Η έννοια της βιωσιμότητας ή βιώσιμης ανάπτυξης, όπως συχνά χρησιμοποιείται σήμερα, έκανε την εμφάνισή της στις αρχές της δεκαετίας του '70, στην περίοδο ακμής του κινήματος για την προστασία του περιβάλλοντος και έγινε παγκοσμίως γνωστό ότι η βιωσιμότητα αποτελεί επιτακτική ανάγκη στον πλανήτη.

Στη δεκαετία του '70 παρατηρήθηκε στροφή στην νοοτροπία του δυτικού κόσμου, που δεν ήταν ικανοποιημένος από την ποιότητα της ζωής παρά την αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης, αυτό έστρεψε την προσοχή προς δείκτες ανάπτυξης οι οποίοι θα ήταν ποσοτικά μετρήσιμοι.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης εφαρμόζεται σε περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους εφόσον υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η γεωργία, ο τουρισμός, η αναψυχή επηρεάζουν την κατάσταση του περιβάλλοντος.

Πιο συγκεκριμένα, ο όρος της βιωσιμότητας αρχικά χρησιμοποιήθηκε από εισηγητές της αγροοικολογίας την δεκαετία του '70. Μεγαλύτερη όμως διάδοση πήρε όταν χρησιμοποιήθηκε στην έκθεση Brundtland (WCED, 1978), η οποία υποβλήθηκε το 1987 στην παγκόσμια Επιτροπή για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED).

Η χρήση του όρου της ``βιωσιμότητας`` έχει υιοθετηθεί σε πολλές διεθνείς και ευρωπαϊκές πολιτικές όπως για παράδειγμα στο Β'ΚΠΣ, στα προγράμματα LEADER, στην τοπική ΑΤΖΕΝΤΑ 21, στο Γ' ΚΠΣ 2000-2006 και στο 5^ο και 6^ο πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον και Αειφόρου Ανάπτυξης της Ε.Ε (www.2.ekke.gr). Επίσης

το Συμβούλιο της Επικρατείας, έχει αναγνωρίσει την έννοια της αειφορίας και την έχει κάνει προστατευόμενη αρχή του (Αλεξανδροπούλου 2001, σ.238)

3.2.2 Ορισμοί βιωσιμότητας

Βιώσιμος είναι : « αυτός που μπορεί να επιβιώσει ,να ζήσει» (Λεξικό Εγκυκλοπαίδειας Cambridge 'Ηλιος, 1992). Επίσης, ως Βιωσιμότητα περιγράφεται « η ανάπτυξη που επιτρέπει την ικανοποίηση των σημερινών αναγκών, χωρίς να συμβιβάζονται οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών για ανάπτυξη» (WCED 1987, 'Εκθεσή Μπρούτλαντ)

3.2.3 Χαρακτηριστικά Βιωσιμότητας ή Αειφόρου Ανάπτυξης

Τα στοιχεία της αειφορίας αναφέρονται στο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής, την ισότητα, την αρχή προφύλαξης , την μελλοντικότητα και στη σφαιρική σκέψη.

Σχετικά με το περιβάλλον, η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων, δηλαδή ο αριθμός των επισκεπτών που μπορεί να φιλοξενήσει ένας προορισμός, θέτει τα όρια της ανθρώπινης δραστηριότητας. Το ξεπέρασμα των ορίων της φέρουσας ικανότητας ενός προορισμού οδηγεί σε κάμψη των φυσικών οικοσυστημάτων. Έτσι οι ανθρώπινες δραστηριότητες πρέπει να γίνονται σε σημείο όπου να μπορούμε να παραδώσουμε στις επόμενες γενεές αλώβητα τα φυσικά οικοσυστήματα. Για παράδειγμα το ίδιο πρέπει να γίνεται και στον τουρισμό. Σε κάθε προορισμό θα πρέπει να εντοπιστεί η φέρουσα ικανότητα σε αριθμό επισκεπτών και εάν έχει ξεπεραστεί ή βρίσκεται στα όρια να σταματήσει η δημιουργία περισσότερων εγκαταστάσεων.

Όσον αφορά την μελλοντικότητα, έχουμε ηθική υποχρέωση να επιτρέψουμε στις επόμενες γενεές, να καλύψουν και αυτές με τον ίδιο τρόπο τις δικές τους ανάγκες όπως και η δική μας γενιά.

Επίσης η ποιότητα ζωής, δεν έχει σχέση μόνο με υλικά αγαθά αλλά και με κοινωνικές, πολιτισμικές και πνευματικές αξίες. Από την πλευρά της ισότητας αναφέρεται ότι ο πλούτος, οι ευκαιρίες και οι ευθύνες πρέπει να μοιράζονται μεταξύ των κρατών και των κοινωνικών ομάδων. Η αρχή της προφύλαξης, είναι η αρχή της οποίας το βάρος θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την προστασία του περιβάλλοντος.

Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει σφαιρική σκέψη για την επίλυση των προβλημάτων αρχικά προϋποτίθεται να λαμβάνονται υπόψη πρώτα οι παράγοντες που προκαλούν τα προβλήματα αυτά.

3.3 Βιώσιμος Τουρισμός (ορισμοί-στόχοι)

Έχουν δοθεί διαφορετικοί ορισμοί για τον Βιώσιμο τουρισμό όπως : « ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής , διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές) για την συνεχή ανατροφοδότηση της» (Κοκκώσης/Τσάρτας 2001, σ.35)

Επίσης, βιώσιμος τουρισμός θεωρείται «το σύνολο των τουριστικών παρεμβάσεων που διασφαλίζουν την μη εξάντληση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων ενός τουριστικού προορισμού» (Παπακωνσταντινίδης 2001, σ.30)

Συμπερασματικά θα υποστηρίξαμε ότι Βιώσιμος τουρισμός είναι η προώθηση και ανάπτυξη των δυνατοτήτων (προϊόντων) της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

που διαθέτει κάθε τουριστική περιοχή ή τόπος υποδοχής επισκεπτών. Σε βαθμό όμως που να διατηρούνται για εκμετάλλευση και ανάπτυξη και από τις επόμενες γενεές.

Οι στόχοι του βιώσιμου τουρισμού οι οποίοι περιέχουν τις αρχές τις βιωσιμότητας είναι :

- Η ισόρροπη ανάπτυξη ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Η ενίσχυση των τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών.
- Η προώθηση της τοπικής συμμετοχής στις διαδικασίες προς την τουριστική ανάπτυξη.
- Η προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλουν στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- Η διαφύλαξη του τρόπου διαβίωσης των μόνιμων κατοίκων των τόπων υποδοχής.
- Η Χρήση και η ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών.

3.4 Βιώσιμος τουρισμός με χρήση ειδικών και εναλλακτικών μορφών.

Ο βιώσιμος τουρισμός αναπτύσσεται μέσα από τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές και το αντίθετο.

Οι ειδικές μορφές αναπτύσσονται για να παρέχουν κάποιο κίνητρο (π.χ συνεδριακός, οικολογικός τουρισμός) και είναι απαραίτητη η ανάπτυξη της αντίστοιχης υποδομής για την εξυπηρέτηση των καταναλωτών ειδικών τουριστικών προϊόντων .

Οι εναλλακτικές μορφές, είναι τμήμα των ειδικών μορφών και συνδέονται με συγκεκριμένα θέματα π.χ αθλητισμός, θρησκεία, πολιτισμός, γνωριμία με τοπικές παραδόσεις. Στις εναλλακτικές μορφές ο επισκέπτης ενεργεί και ζει αυτόνομα μέσα από την μορφή αναψυχής που έχει επιλέξει. Επίσης, υπάρχει και κατάλληλη υποδομή και κυρίαρχο στοιχείο είναι ο σεβασμός των τοπικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πόρων του τόπου υποδοχής.(Κοκκώσης/Τσάρτας, 2001)

Οι εναλλακτικές μορφές που έχουν αναπτυχθεί ή μπορούν να αναπτυχθούν (ή που μπορούν να εξελιχθούν), κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα είναι οι εξής:

3.4.1 Θεραπευτικός – Ιαματικός τουρισμός

Η Ελλάδα θεωρείται μια χώρα πλούσια σε ιαματικές πηγές, με νερά πλούσιας φυσικοχημικής σύστασης κατάλληλα για θεραπευτικούς σκοπούς. Η αξιοποίηση των πηγών αυτών άρχισε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Οι πρώτες πηγές που αναπτύχθηκαν ήταν αυτές της Αιδηψού, της Υπάτης, της Κύθνου της Κυλλήνης και του Λουτρακίου. Οι περισσότερες από αυτές τις πηγές επειδή ήταν κοντά στην θάλασσα εξελίχθηκαν σε παραθεριστικές περιοχές. Οι ιαματικές πηγές χωρίζονται σε αυτές που έχουν τουριστική σημασία και σε αυτές με τοπική σημασία. Τα κριτήρια με τα οποία κατηγοριοποιούνται οι πηγές αυτές είναι η κίνηση των λουόμενων, η χημική σύνθεση των νερών και η περιοχή στην οποία βρίσκονται.

Τοπικής σημασίας θεωρούνται οι σχετικά μικρές σε μέγεθος πηγές, οι οποίες προτιμούνται περισσότερο από τους κατοίκους της ίδιας της περιοχής που βρίσκονται. Τουριστικής σημασίας, θεωρούνται οι μεγάλες λουτροπόλεις, οι οποίες δέχονται

εσωτερικό και εξωτερικό τουρισμό και η επίσκεψη σε αυτές συνδυάζεται με τις καλοκαιρινές διακοπές.

Στη χώρα μας έχουν καταγραφεί περίπου 822 πηγές από τις οποίες συστηματικά χρησιμοποιούνται γύρω στις 100.

Πίνακας 5. Γεωγραφική κατανομή ιαματικών πηγών

Στερεά Ελλάδα-Αττική	19%
Εύβοια	3%
Πελοπόννησος	14%
Μακεδονία	14%
Ήπειρος	7%
Θεσσαλία	7%
Θράκη	3%
Κρήτη	12%
Κυκλάδες	4%
Αιγαίο	13%
Ιόνια νησιά	4%

Πηγή: Σπάθη, 2000.

Ο αριθμός των τουριστικών πηγών είναι 23 και λειτουργούν 16, οι οποίες υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΕΟΤ. Οι περισσότερες λειτουργούν με αυτεπιστασία, κάποιες έχουν παραχωρηθεί στην Τοπική Αυτοδιοίκηση καθώς και σε Ιδιώτες (βλ: Παράρτημα). Οι πηγές Τοπικής σημασίας είναι 51, ενώ λειτουργούν 43 αυτές έχουν παραχωρηθεί από τον ΕΟΤ προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση (βλ.: Παράρτημα).

Επίσης, η εναλλακτική αυτή μορφή εκτός από μέσο θεραπείας μπορεί να δημιουργήσει και νέες μορφές αναψυχής που συμβάλλουν στην ξεκούραση και στην αναζωογόνηση. Δηλαδή έναν συνδυασμό μεταξύ διακοπών αναψυχής και ταυτόχρονα θεραπείας.

Η βελτίωση των εγκαταστάσεων των λουτροπόλεων και η ανάπτυξη και άλλων μορφών (π.χ αθλητικού, πολιτιστικού τουρισμού), με τις κατάλληλες επενδύσεις μπορούν να οδηγήσουν στην δημιουργία σύγχρονων παραθεριστικών κέντρων, που να καλύπτουν όλες τις ηλικίες και προτιμήσεις.

Η αξιοποίηση των πηγών, αποτελεί μοχλό οικονομικής ανάπτυξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, εφόσον με την κατάλληλη αξιοποίηση οδηγεί σε τόνωση της τοπικής οικονομίας. Ήδη έχουν δοθεί σημαντικές οικονομικές ενισχύσεις από την Ε.Ε για την ανακαίνιση και επέκταση των ελληνικών ιαματικών κέντρων (Σπάθη 2000, σ. 30-59).

3.4.2 Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός άρχισε να αναπτύσσεται στην χώρα μας την δεκαετία του '60 και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Εκτός από την ναυτική παράδοση που κατέχει η χώρα για χιλιάδες χρόνια, υπάρχουν και άλλα πλεονεκτήματα που βοηθούν στην δυναμική εξέλιξη του θαλάσσιου τουρισμού :

- Τα 15000 χλμ ακτών της Ελλάδας
- Τα κατοικημένα νησιά και οι βραχονησίδες
- Οι προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές
- Ήλιο κλίμα με υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας

Ωστόσο ευνοϊκές θεωρούνται για την ακτοπολιία και οι ειδικές συνθήκες όπως:

- Τα ελληνικά πελάγη θεωρούνται ασφαλή από πλευράς ναυτικών κινδύνων
- Οι μικρές αποστάσεις των ακτών
- Η ευνοϊκή ένταση των ανέμων

Η ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού άρχισε με την υλοποίηση ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος από τον ΕΟΤ , στην δεκαετία του '60. Κατά τις επόμενες δεκαετίες και όσο αυξανόταν η ζήτηση για περισσότερες θέσεις ελλιμενισμού, την πρωτοβουλία του ΕΟΤ ακολούθησαν οι οργανισμοί Τ.Α, τα λιμενικά ταμεία και ιδιώτες .(βλέπε:παράρτημα ΙΙΙ)

Από την πλευρά της υπάρχουσας υποδομής, μέχρι στιγμής λειτουργούν 18 μαρίνες, οι οποίες διαθέτουν 6.661 θέσεις, όσον αφορά το δημόσιο τομέα ενώ μαζί με τον ιδιωτικό υπάρχουν 12.000 θέσεις ελλιμενισμού. Ωστόσο εκτιμάται ότι ο χώρος του θαλάσσιου τουρισμού θα μπορούσε να δεχθεί ακόμη μεγαλύτερη ανάπτυξη και βελτίωση. Για παράδειγμα ο αριθμός των ναυλώσεων έχει το περιθώριο να τετραπλασιαστεί από τις 20.000 περίπου που γίνονται σήμερα σε 80.000 μέσα στα επόμενα 4 έτη ,σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ .(www.eot.gr)

Ο ΕΟΤ και ορισμένες από τις 13 περιφέρειες έχουν θέσει σε εφαρμογή, πρόγραμμα δημιουργίας ολοκληρωμένου δικτύου αγκυροβολίας κατά μήκος των ελληνικών ακτών, τα οποίο βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης. Εκτιμάται, ότι μέχρι τα τέλη του τρέχοντος έτους ,25 νέες μαρίνες με 5.500 θέσεις και 15 αγκυροβόλια, σε φυσικούς προστατευόμενους όρμους με 700 θέσεις θα έχουν ολοκληρωθεί.

Μέτρα τα οποία εφαρμόζονται για την ολοκλήρωση της κατασκευής των έργων είναι :

- Η χρηματοδότηση από αναπτυξιακό νόμο για κατασκευή μαρίνων σε θέσεις και με προδιαγραφές οι οποίες ελέγχονται από τον ΕΟΤ , το ΥΠΕΧΩΔΕ και το ΥΕΝ.
- Προώθηση τουριστικών αγκυροβολιών με μικρό μηδαμινό περιβαλλοντικό κόστος.
- Όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο, γίνεται προσπάθεια εκσυγχρονισμού μέσω της παροχής κινήτρων προς τις ιδιωτικές επενδύσεις.

3.4.3 Θρησκευτικός τουρισμός.

Η εθνική κληρονομιά περιλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό από μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες σε πόλεις και χωριά, οι καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα

μονοπάτια αποτελούν έναν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μοναστική πολιτεία του Αγ. Όρους.

Η πλούσια αυτή κληρονομιά οδηγεί στην καθιέρωση μιας εναλλακτικής μορφής όπου οι πιστοί, οι θαυμαστές και οι εξερευνητές της Βυζαντινής τέχνης μπορούν μέσα από οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο να έρθουν σε επαφή με την ορθόδοξη πίστη.

Η μορφή αυτή του τουρισμού δεν αναφέρεται μόνο σε άτομα της ορθόδοξης πίστης. Σε πολλές περιοχές συναντούνται μνημεία λατρείας διαφόρων δογμάτων και θρησκειών. Έτσι αυτή η πολιτισμικότητα της χώρας μπορεί να φιλοξενήσει πλήθος επισκεπτών διαφόρων εθνών και θρησκειών .

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε 2 κατηγορίες :

- Σε προσκυνητές, οι οποίοι επισκέπτονται ναούς με μοναδικό κίνητρο το θρησκευτικό.
- Και ο τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς όπου επικρατεί η ομαδική μετακίνηση. Το ταξίδι εκτός από τον θρησκευτικό σκοπό περιλαμβάνει το συνδυασμό και με άλλες μορφές αναψυχής.

Η ζήτηση αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα για την μορφή αυτή προέρχεται από :

- τη Ρωσία
 - τις ΗΠΑ
 - και την Ε.Ε με χαμηλά όμως επίπεδα ζήτησης .
- (ΣΕΤΕ 1995, σ.6,17,27)

3.4.4 Αθλητικός τουρισμός

Η χώρα όπου γεννήθηκαν οι Ολυμπιακοί αγώνες, είναι ιδανική για την ανάπτυξη της επιλεκτικής αυτής μορφής . Στις περισσότερες περιφέρειες από μικρά δημοτικά διαμερίσματα έως μεγάλα αστικά κέντρα υπάρχουν γήπεδα δημόσιες αθλητικές εγκαταστάσεις, σύγχρονα στάδια ,που μπορούν να ικανοποιήσουν μόνιμους κάτοικους και επισκέπτες οι οποίοι ασχολούνται με την σωματική άσκηση και κάθε είδους αθλήματα. Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα, τα περισσότερα ξενοδοχειακά συγκροτήματα διαθέτουν σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα αθλημάτων.

Με την προοπτική της Ολυμπιάδας του 2004 και την εκτιμώμενη προσέλευση επισκεπτών εκτιμάται ότι περίπου στους 730.000 θεατές, χωρίς να περιλαμβάνονται οι δημοσιογράφοι, αθλητές και συνοδοί θα φιλοξενοούνται σε καθημερινή βάση. Έτσι λοιπόν δημιουργείται ευκαιρία ανάδειξης και προώθησης τόσο του πολιτιστικού όσο φυσικά και του αθλητικού τουρισμού πριν και μετά τους αγώνες. Όσον αφορά την υποδομή για την φιλοξενία έχει οριστεί συνεργασία μεταξύ του Οργανισμού Αθήνα 2004, της ένωσης ξενοδόχων και ιδιωτών, εκτιμάται ότι περίπου στα 10.000 άτομα θα μείνουν σε αγκυροβολημένα πλοία.

Για την προβολή του αθλητικού πνεύματος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάδειξη και προώθηση των τουριστικών προϊόντων έχουν συμβάλλει :

- Η προσπάθεια δημιουργίας νέων αθλητικών υποδομών .
- Τα πολιτισμικά προγράμματα π.χ η ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, η πολιτιστική ολυμπιάδα .

- ❑ Η αναβάθμιση της εικόνας της πρωτεύουσας μέσω μεγάλων έργων (όπως π.χ αεροδρόμιο Σπάτων, Μετρό, οδικό δίκτυο ταχείας κυκλοφορίας.
- ❑ Η πρωτοβουλία αναβάθμισης των ξενοδοχειακών μονάδων και η δημιουργία νέων. (www.eot.gr)

3.4.5 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός της χώρας αποτελεί μια σημαντική πηγή έλξης επισκεπτών. Είναι μια εναλλακτική μορφή η οποία στηρίζεται στην κληρονομιά των αρχαιολογικών και πολιτιστικών μνημείων, (όπως αυτά τα οποία θεωρούνται παγκόσμιας σημασίας και συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο της unesco).

Ο πολιτιστικός τουρισμός δεν στέκεται μόνος του, περιλαμβάνει και δημιουργεί και άλλες μορφές αναψυχής, όπως τα εκπαιδευτικά προγράμματα ή γενικά ένα ταξίδι αναψυχής. Ιδιαίτερα, η παράλληλη ανάπτυξη του εκπαιδευτικού τουρισμού έχει θετική επίπτωση στην μείωση της εποχικότητας, και στην ανάδειξη και διατήρηση του ελληνικού πολιτισμού.

Για την ενίσχυση της μορφής αυτής απαιτείται :

- ❑ Συνεργασία ιδιωτικών με τοπικούς φορείς, για την καταγραφή των μνημείων, την εκπόνηση μελέτης και τον προγραμματισμό για την αξιοποίησή τους.
- ❑ Σημαντική προσπάθεια θα ήταν και η συνεργασία μεταξύ ταξιδιωτικών πρακτορείων με φορείς της Τ.Α στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για την ανταλλαγή πολιτισμικών πακέτων, τα οποία αποτελούν και μέσο διαφήμισης. (ΣΕΤΕ 1995 σ.6,16,26)

3.4.6 Αστικός τουρισμός

Είναι η μορφή αυτή η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των μορφών αναψυχής που μπορούν να λάβουν μέρος σε μια πόλη σε συνδυασμό με την υπάρχουσα υποδομή της (π.χ μουσεία, εκθεσιακοί χώροι, νοσοκομεία) την αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά της.

Τις τελευταίες δεκαετίες ο αστικός τουρισμός, θέτει τις βάσεις οικονομικής υποστήριξης για τα αστικά κέντρα που υπό καθεστώς αποβιομηχάνισης δημιουργώντας νέους παραγωγικούς κλάδους και επομένως ευκαιρίες απασχόλησης. Γενικότερα συμβάλλει και στην βελτίωση της εικόνας της πόλης.

Οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους κάποιος επισκέπτεται ένα αστικό κέντρο είναι οι εξής:

- ❑ επαγγελματικοί σκοποί
- ❑ επίσκεψη σε γνωστούς-φίλους
- ❑ προσωπικοί λόγοι
- ❑ ψυχαγωγία-διασκέδαση
- ❑ παρακολούθηση συνεδρίων-εκθέσεων
- ❑ παρακολούθηση σημαντικών πολιτιστικών γεγονότων
- ❑ επίσκεψη για αγορές
- ❑ εκπαιδευτικοί λόγοι

Χαρακτηριστικό της μορφής αυτής είναι, η μικρή διάρκεια παραμονής ακόμη και οι αυθημερόν επισκέψεις και είναι η μορφή αυτή η οποία παρουσιάζει

την μικρότερη εποχικότητα. Επίσης χαρακτηριστικό αποτελεί και η μη διάκριση των τουριστών από τους μόνιμους κατοίκους.

Οι ελληνικές πόλεις δεν έχουν φτάσει ακόμη σε σημείο που να επωφελούνται από την τουριστική αυτή μορφή και τις δυνατότητες που προσφέρει αυτή. Αυτό κυρίως λόγω:

- ❑ Έλλειψης κατάλληλης υποδομής των ελληνικών πόλεων
- ❑ Απουσία οργανωμένων πολιτιστικών εκδηλώσεων
- ❑ Αδιαφορία από την Τοπική Αυτοδιοίκηση σε αρκετά αστικά κέντρα.
- ❑ Υπολειπουργία δημοτικών τουριστικών επιχειρήσεων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται ο βαθμός αστικής τουριστικής έλξης 7 ελληνικών πόλεων για το 1999.

Πίνακας 6. Τουριστική ελκυστικότητα ελληνικών πόλεων

Πόλεις	Πληθυσμός	Διανυκτερεύσεις	Διαθέσιμα τουριστικά καταλύματα	Δείκτης τουριστικής ελκυστικότητας
Σύνολο Ελλάδας	10.259.000	59.871.059	3.023.038	5,83
Αθήνα	772.072	4.689.178	292.724	6,07
Θεσσαλονίκη	383.967	1.090.812	73.454	2,84
Πάτρα	153.344	165.691	10.181	1,07
Ηράκλειο	116.178	988.940	44.047	8,51
Ρόδος	43.558	4.386.464	185.613	100,7
Κώς	14.714	3.373.014	120.995	229,23
Κέρκυρα	40.966	1.800.664	80.928	43,95

Πηγή :ΤΟΠΟΣ 17/2001

Για περιπτώσεις αναπτυγμένου αστικού τουρισμού στην Ελλάδα μπορούμε να μιλήσουμε για τα 2 μεγαλύτερα αστικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Παρόλα αυτά υπάρχει και η δυνατότητα ανάπτυξης της μορφής αυτής και σε άλλα αστικά κέντρα τα οποία διαθέτουν κατάλληλες υποδομές, υπηρεσίες, φυσικές και πολιτιστικές κληρονομίες.

3.4.7 Συνεδριακός Τουρισμός

Είναι η μορφή αυτή του τουρισμού η οποία περιλαμβάνει την οργάνωση των συνεδρίων καθώς και κάθε είδους επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Εκτός από την κάλυψη της ανάγκης αυτής υπάρχει η δυνατότητα διασύνδεσης και με άλλες μορφές αναψυχής.

Η Ελλάδα θεωρείται κατάλληλος προορισμός για την οργάνωση διεθνών συνεδρίων. Βέβαια μέχρι στιγμής δεν έχει επιτύχει σημαντική ανάπτυξη σε αυτόν τον τομέα. Παρόλα αυτά, το 1998 η Ελλάδα κατείχε την 18^η θέση διεθνώς

στην οργάνωση συνεδρίων.(ΣΕΤΕ,1995). Χαρακτηριστικό είναι η όλο και συνεχής αύξηση των συνεδρίων στην χώρα.

Η υπάρχουσα υποδομή για συνεδριακά κέντρα, εξελίσσεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια .

Συνεδριακά κέντρα θεωρούνται οι οργανωμένοι χώροι ,διεκπεραίωσης συνεδρίων καθώς και πολιτιστικών ,κοινωνικών ,εκθεσιακών ,εμπορικών οργανώσεων , σε τοπικό ,περιφερειακό ,εθνικό ,και διεθνές επίπεδο. Ως προς το μέγεθος υπάρχουν :

- Μικρό Σ.Κ :200-500 ατόμων
- Μεσαίο Σ.Κ: 501-1200 «»
- Μεγάλο Σ.Κ:1201-3000 «»

Βασική προϋπόθεση ανάλογα με το μέγεθος των συνεδριακών κέντρων για την ανέργεση τους είναι και η ανάλογη υπάρχουσα δυναμικότητα σε καταλύματα κοντά σε αυτά .Ωστόσο στην Ελλάδα λειτουργούν 13 αυτοτελή συνεδριακά κέντρα με χωρητικότητα 12.000 ατόμων . Παράλληλα σε ξενοδοχεία υπάρχουν 51 κέντρα οργάνωσης συνεδρίων .

Η προσέλκυση τουριστών που αναζητούν αυτήν την μορφή έχει σαν αποτέλεσμα και την αύξηση της ζήτησης για πολυτελή καταλύματα και ανάλογες υπηρεσίες. Γενικότερα ο συνεδριακός τουρισμός συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου όπου διοργανώνονται συνέδρια. Για το λόγω αυτό απαιτείται η συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των ξενοδόχων και όλων των εμπλεκόμενων φορέων με τον τουρισμό προς μια ενιαία πολιτική για την δημιουργία οργανωμένων συνεδριακών κέντρων που θα έχει σαν αποτέλεσμα της αναβάθμιση της ποιότητας του τομέα.

3.4.8 Οικοτουρισμός (οικολογικός τουρισμός)

Ως οικοτουρισμός θεωρείται ,το πρότυπο αυτό του τουρισμού, το οποίο συναντάται κυρίως σε περιοχές της υπαίθρου με πλούσια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Επικεντρώνεται στο ενδιαφέρον του επισκέπτη για την παρατήρηση του φυσικοπολιτιστικού περιβάλλοντος και στην οικολογική του συνείδηση.

Η μορφή αυτή άρχισε να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και έρχεται σε αντίθεση με το μαζικό τουριστικό πρότυπο με περισσότερη έμφαση στην ατομική μετακίνηση .

Κύριοι στόχοι του πρότυπου αυτού είναι :

- Η προστασία και ανάδειξη των φυσικών πολιτιστικών πόρων της περιοχής .
- Η επαφή του ανθρώπου με τη φύση και η ανάδειξη προστατευόμενων περιοχών ,φυσικών οικοσυστημάτων.
- Σεβασμός και γνωριμία του τουρίστα με τον τρόπο ζωής του τόπου υποδοχής.
- Η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ κατοίκων και επισκεπτών
- Η στήριξη παραδοσιακών δραστηριοτήτων που συμβάλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας , αφού είναι δυνατή η δημιουργία εισοδηματικής πηγής για την τοπική κοινωνία π.χ οικοτεχνία , χειροτεχνία ,παραδοσιακή αρχιτεκτονική .(www.eot.gr)

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αναβίωση των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης η οποία έχει εξελιχθεί σε αξιόλογο τουριστικό πόλο.

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί ήπιες μορφές τουρισμού που αφορούν τον περιγητικό ,εκπαιδευτικό ,φυσιολατρικό πρότυπο αναψυχής. Την περίοδο 1982-1991, προγραμματίστηκαν επενδυτικά έργα ύψους 1,3 δις δρχ. τα οποία σε ποσοστό 83,3% αφορούσαν τον τριτογενή τομέα. Δημιουργήθηκαν επίσης παραδοσιακοί ξενώνες και οικισμοί. (www.eot.gr)

3.4.9 Αγροτουρισμός

Η μορφή αυτή αναψυχής αναπτύσσεται με διάφορες τουριστικές δραστηριότητες οικογενειακής ή συνεταιριστικής «μικρής» επιχείρησης. Η μορφή αυτή συναντάται σε αγροτικούς χώρους με πληθυσμό οι οποίοι ασχολούνται με την γεωργία βασικός σκοπός είναι η ενίσχυση της απασχόλησης και της συμπλήρωσης των γεωργικών εισοδημάτων.

Η προώθηση της μορφής αυτής γίνεται από το υπουργείο Γεωργίας με σχετικά προγράμματα τα οποία παρέχουν οικονομικές ενισχύσεις στους γεωργούς που θέλουν να ασχοληθούν με τον αγροτουρισμό.

Επιπλέον ο αγροτουρισμός στοχεύει :

- Στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης των γεωργών.
- Στην συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο καταγωγής του .
- Στην προστασία του περιβάλλοντος .
- Στην προβολή τη διάθεση και την ανάδειξη των τοπικών γεωργικών και βιοτεχνικών προϊόντων.
- Στην προβολή της αρχιτεκτονικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς των αγροτικών περιοχών.
- Στην διατήρηση της πολιτιστικής τοπικής ταυτότητας, η οποία επιτυγχάνεται και μέσω της διοργάνωσης εκδηλώσεων .π.χ. πανηγύρια ,ελληνικοί χώροι , αναβίωση παλιών εθίμων .
- Επιπλέον δίνεται η ευκαιρία σε γυναίκες και γενικότερα στην Ελληνίδα αγρότισσα να συμβάλλει στην τοπική παραγωγική διαδικασία.

Από την άλλη πλευρά τα πλεονεκτήματα για τους επισκέπτες είναι :

- Η επαφή και η γνωριμία με εναλλακτικούς τρόπους ζωής επίσης η επαφή με παραδοσιακές εργασίες καθώς και η συμμετοχή σε αυτές.
- Η γνωριμία με παραδοσιακά πρωτόγνωρα ήθη και έθιμα .
- Η δυνατότητα για ξεκούραση και αναψυχή σε περιοχές με φυσική ομορφιά
- Σημαντική είναι και η απόλαυση της φιλοξενίας από απλούς ανθρώπους οι οποίοι διαμορφώνουν την φυσιογνωμία της ελληνικής υπαίθρου. (www.eot.gr)

3.5 Διαφορές βιώσιμου από την παραδοσιακή μορφή τουρισμού.

Η ανάλυση των παραπάνω δημιουργεί την διαφοροποίηση του βιώσιμου τουρισμού από την μέχρι τώρα μορφή του η οποία στηριζόταν στο πρότυπο « του ήλιου και της θάλασσας». Η βιωσιμότητα του τουρισμού μέσα από την ανάπτυξη

του με το πρότυπο των εναλλακτικών μορφών, δημιουργεί ανταγωνιστικά προϊόντα αναψυχής. Επίσης, διαφοροποιείται από την μονόπλευρη στήριξη του «στον ήλιο και στην θάλασσα» που μέχρι τώρα ισχύει. Δίνεται η δυνατότητα σε τουριστικούς προορισμούς να αναπτυχθούν αυτόνομα και δυναμικά.

Τα εναλλακτικά προϊόντα που δημιουργούνται καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των καταναλωτικών απαιτήσεων. Δημιουργείται έτσι ο επιλεκτικός τουρισμός, που έρχεται σε αντίθεση με την μαζική του μορφή, δίνοντας έμφαση περισσότερο στην ατομική μετακίνηση από την μαζική.

Η ανάπτυξη μιας εναλλακτικής μορφής, σε μια περιοχή συνεπάγεται την δημιουργία και άλλων. Για παράδειγμα, ο ιαματικός τουρισμός συνοδεύεται πολλές φορές με τον παραθεριστικό.

Ο βιώσιμος Τουρισμός δημιουργεί πλήθος εναλλακτικών προϊόντων σε μία περιοχή. Αυτό έχει σαν συνέπεια την δημιουργία περισσότερων τουριστικών επαγγελμάτων, αύξηση των θέσεων απασχόλησης, και συγκράτησης του πληθυσμού στον τόπο καταγωγής του.

Η ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού επίσης σέβεται το περιβάλλον τον πολιτισμό και δίνει έμφαση στις τοπικές ιδιαιτερότητες αφού προωθεί και αναδεικνύει τα τοπικά προϊόντα τους φυσικούς πόρους ενός προορισμού.

Η βιώσιμη μορφή του, και ο συνδυασμός των εναλλακτικών προϊόντων, παρατείνει τον τουρισμό στην διάρκεια του έτους. Δημιουργεί επιπλέον παράγοντες μείωσης της εποχικότητας, σε αντίθεση με την μονοδιάστατη μέχρι τώρα μορφή του τουρισμού.

Οι εναλλακτικές μορφές που παρουσιάστηκαν είναι από τις ελάχιστες επιλεκτικές μορφές που μπορούν να αναπτυχθούν για να δημιουργηθεί το πρότυπο του Βιώσιμου Τουρισμού. Κάθε περιοχή μπορεί βέβαια να εκμεταλλευτεί και κάθε άλλο φυσικό πόρο που διαθέτει για την προώθηση της ' 'αειφορίας' '. Αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις διεθνείς εξελίξεις, τις ευρωπαϊκές πολιτικές και την εθνική πολιτική για τον τουρισμό, την ευαισθησία των τοπικών αιρετών αρχόντων για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής τους καθώς και όλων των εμπλεκομένων φορέων στην διαδικασία ανάπτυξης του τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

4.1 Εισαγωγή

Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο τουρισμός αποτελεί μία βιομηχανία που συνεχώς εξελίσσεται. Στα πλαίσια της εξέλιξης αυτής η Τοπική Αυτοδιοίκηση (δήμοι και κοινότητες) θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά στην τουριστική αξιοποίηση των αντίστοιχων περιοχών της αρμοδιότητας της, ως γνώστης των τουριστικών πόρων και δυνατοτήτων που υπάρχουν σε κάθε περιοχή. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι θεσμοθετημένες αρμοδιότητες που διατείνονται προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι τουριστικές δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν από αυτήν και οι δυνατότητες που παρέχουν τα ευρωπαϊκά προγράμματα για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

4.2 Θεσμικό Πλαίσιο

Το μέγεθος της τουριστικής ανάπτυξης ενός ΟΤΑ, εξαρτάται από τον βαθμό αποκέντρωσης που παρέχεται προς αυτούς από την Κεντρική Διοίκηση.

Στην Ελλάδα η κεντρική διοίκηση του τουρισμού ασκείται από:

- Το Υπουργείο Ανάπτυξης και
- Τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού [ΕΟΤ]

Το Υπουργείο Ανάπτυξης, είναι αρμόδιο, για θέματα Τουρισμού με κύριο αντικείμενο, τον σχεδιασμό και την άσκηση της τουριστικής πολιτικής. Στην πράξη οι υπηρεσίες του Υπ. Ανάπτυξης λειτουργούν σε μικρό ποσοστό και η συνολική άσκηση της πολιτικής έχει ανατεθεί στον ΕΟΤ.

Ο ΕΟΤ λειτουργεί ως Ν.Π.Δ.Δ. από το 1950, με κύριο αντικείμενο την ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στη χώρα. Σύμφωνα με νομοθέτημα (Ν. 2160/1993), ο ΕΟΤ εκτός από κάποιες άλλες αρμοδιότητες, έχει και αυτή που τον συνδέει με τις τοπικές αρχές όπου ορίζεται η μεταξύ τους συνεργασία και ο συντονισμός των δράσεων τους από αυτόν (Βαρβαρέσος 1999 σ.191).

Επίσης, προς τους ΟΤΑ παρέχεται το δικαίωμα αξιοποίησης της περιουσίας του ΕΟΤ των 80.000 στρεμμάτων, για την δημιουργία τουριστικών υποδομών και τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων αυτοτελώς ή μέσω συνεργασίας με τον ΕΟΤ (Χατζηνικολάου 1995, σ.31).

Σε περιφερειακό επίπεδο η οργάνωση του τουρισμού ασκείται από διευθύνσεις του ΕΟΤ, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο:

- την εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής
- την πληροφόρηση
- την συνεργασία με τους Ο.Τ.Α.
- τη συνεργασία με ιδιώτες
- τη πληροφόρηση της κεντρικής διοικητικής υπηρεσίας

- την προώθηση προτάσεων
- την έγκριση των αδειών λειτουργίας των τουριστικών καταστημάτων και τον έλεγχο αυτών.

Σε νομαρχιακό επίπεδο, λειτουργούν οι Νομαρχιακές Επιτροπές Τουριστικής Προβολής (Ν.Ε.Τ.Π.), σύμφωνα με τον Ν. 2160/93. Οι επιτροπές συνίστανται με απόφαση του Νομάρχη είναι 7μελής και αποτελείται από εκπροσώπους της Κεντρικής διοίκησης, των Ο.Τ.Α., και από φορείς τουριστικών παραγωγικών τάξεων.

Οι Αρμοδιότητες της ΝΕΤΠ που σχετίζονται με τη τουριστική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο είναι οι εξής:

- Η κατάρτιση προγρ/των τουριστικής προβολής σε Τοπικό Επίπεδο.
- Η υποβολή των προγρ/των αυτών για έγκριση προς τον ΕΟΤ.
- Η επίβλεψη της πορείας υλοποίησής τους.
- Η ενημέρωση προς τον ΕΟΤ για την υλοποίηση τους.

Το κόστος των προγραμμάτων αυτών καλύπτεται έως 50% του συνολικού κόστους από τον ΕΟΤ, και το υπόλοιπο με κάλυψη από εισφορές των συμμετεχόντων.

Η συμμετοχή ή όχι στο ετήσιο πρόγραμμα, είναι αποκλειστικό θέμα βούλησης του ΟΤΑ.

Για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να αναπτύξει πρωτοβουλίες μέσω των αρμοδιοτήτων που παρέχονται από προεδρικά διατάγματα ως προς αυτήν.

Οι αρμοδιότητες αυτές είναι άμεσης προστασίας και παρέχονται μέσω του αρθ. 24 παρ. 1 Π.Δ. 76/1985, και είναι:

1. Η αξιοποίηση δημοτικών και κοινοτικών, παραθαλάσσιων περιοχών, δασικών εκτάσεων, η εκμετάλλευση ξενώνων για τουριστικούς λόγους
2. Η κατασκευή και συντήρηση συγκροτημάτων λαϊκών κατοικιών και θέρετρων.
3. Η επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών και ιστορικών κτιρίων που παρέχονται από φορείς ή φυσικά πρόσωπα για χρήση, κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων, την συντήρηση και φροντίδα για την λειτουργία αρχαιολογικών – ιστορικών χώρων της περιοχής σε συνεργασία με αρμόδιους δημόσιους φορείς.
4. Η προστασία και η αξιοποίηση ακτών και δασικών εκτάσεων της περιοχής σε συνεργασία με αρμόδιο φορέα.
5. Η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση τοπικών φυσικών πόρων.

Οι αρμοδιότητες έμμεσης προστασίας είναι: Η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση ιαματικών πηγών της περιοχής (Αθανασόπουλος 2000, σ.47-48).

Συνοπτικά, η γενικότερη διοικητική οργάνωση του τουρισμού στην Ελλάδα δίνεται στο παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7. Διοικητική οργάνωση τουρισμού στην Ελλάδα.

Κεντρική διοίκηση	Περιφέρεια	Νομός	Δήμοι
• Υπουργείο Ανάπτυξης • ΕΟΤ	Περιφερειακές διευθύνσεις ΕΟΤ	Ν.Ε.Τ.Π.	Αρμοδιότητες του κώδικα της Τ.Α

(Βαρβαρέσος 1999).

4.3 Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμοι και Κοινότητες) και τουριστικές δραστηριότητες

Συχνά, στην Ελλάδα παρατηρείται το φαινόμενο στους περισσότερους δήμους και κοινότητες μη διαθέτοντας τεχνικά και χρηματοδοτικά μέσα, να διαδραματίζουν παθητικό ρόλο ως προς τη τοπική τουριστική ανάπτυξη της περιοχής τους.

Παρόλη την έλλειψη αυτής της οργανωτικής δομής για τους δήμους, οι τοπικές αρχές τουριστικών προορισμών μπορούν με βούληση τους να συμμετέχουν στην αξιοποίηση των τοπικών τουριστικών πόρων της περιοχής τους και στην προώθηση του βιώσιμου τουρισμού. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω: της ένταξης των τοπικών πόρων στην τουριστική ανάπτυξη και μέσω αυτών της προώθησης και ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών αναψυχής των τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων και μέσω της εκμετάλλευσης των πολιτικών της Ε.Ε., οι οποίες στοχεύουν στην βιωσιμότητα του τομέα.

4.3.1 Ένταξη των τοπικών πόρων στην τουριστική Ανάπτυξη – Ανάπτυξη εναλλακτικών τουριστικών μορφών.

Η ανάπτυξη αειφορικών τουριστικών δραστηριοτήτων γίνεται μέσω της εκμετάλλευσης των πόρων φυσικών – πολιτιστικών, που διαθέτει η κάθε περιοχή. Απαιτείται η εκτίμηση των πόρων αυτών για την ανάπτυξη ή την επέκταση των δραστηριοτήτων αναψυχής.

Ο τύπος των τουριστικών πόρων που μπορούν να αξιοποιήσουν οι τοπικές αρχές αφορούν:

Τα αξιοθέατα και τις δραστηριότητες, οι οποίες σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον κάθε περιοχής και δίνουν την δυνατότητα για ανάπτυξη της εναλλακτικής μορφής του οικοτουρισμού ή του θαλάσσιου τουρισμού.

Δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά, τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της κάθε περιοχής (πολιτιστικός τουρισμός).

Επίσης, ο τρόπος ζωής των κατοίκων αρκετών περιοχών καθώς και η εργασία των κατοίκων αυτών, έχει αξιοποιηθεί κατάλληλα και έχει γίνει

στοιχείο προσέλκυσης τουριστών μέσω προγραμμάτων αγροτουρισμού (π.χ. προγρ/τα LEADER).

Ένας κατάλληλος πόρος προς εκμετάλλευση για ανάπτυξη αποτελεί και η ύπαρξη των ιαματικών πηγών, του κλίματος της περιοχής, που προσφέρουν ευκαιρίες για προώθηση του θεραπευτικού τουρισμού (ιαματικού).

Επίσης, η υπάρχουσα υποδομή της κάθε τοπικής κοινωνίας σε γυμναστήρια, γήπεδα και γενικότερα χώρους που μπορούν να φιλοξενηθούν αθλητικές εκδηλώσεις (αθλητικός τουρισμός).

Στοιχείο που προσελκύει επισκέπτες σε μια περιοχή είναι και ο αριθμός και ο τύπος των εκκλησιών που υπάρχουν για την προσέλκυση προσκυνητών (θρησκευτικός τουρισμός).

Κάθε περιοχή ανάλογα το βαθμό ανάπτυξής της και τον τύπο των τουριστικών πόρων που διαθέτει, δίνει τη δυνατότητα στην Τ.Α. για να τα εκμεταλλευτεί και να προωθήσει την ανάπτυξη βιώσιμων μορφών αναψυχής (βλέπε ΚΕΦ. Γ).

4.3.2 Τουριστικές Επιχειρήσεις των ΟΤΑ.

Εκτός από τις αρμοδιότητες αυτές παρέχεται στους ΟΤΑ η δυνατότητα δημιουργίας επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν σκοπό:

- Την αξιοποίηση των τοπικών, φυσικών και οικονομικών πόρων μιας τοπικής κοινωνίας
- Την βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών και την τουριστική εκμετάλλευσή τους.
- Την απασχόληση του τοπικού εργατικού δυναμικού και τη συγκρότηση του στον τόπο καταγωγής του.

Οι τύποι των επιχειρήσεων αυτών είναι οι εξής:

- Αμιγής δημοτική ή κοινοτική επιχείρηση
- Αμιγής διαδημοτική ή διακοινοτική επιχείρηση
- Δημοτική ή κοινοτική επιχείρηση συνεταιριστικού χαρακτήρα
- Ανώνυμη εταιρεία φορέων της Τ.Α. και συνεταιρισμών
- Δημοτική κοινοτική εταιρεία λαϊκής βάσης
- Ανώνυμη εταιρεία φορέων της Τ.Α.
- Μεικτή επιχείρηση φορέων της Τ.Α.

Έως τώρα, παρατηρούνται επιχειρήσεις των ΟΤΑ μικρής κλίμακας, με δραστηριότητες περιορισμένες οι οποίες έχουν σχέση με:

- κατασκηνώσεις
- ξενώνες
- ενοικιαζόμενα δωμάτια

- παραλίες
- μαρίνες

Ωστόσο, οι δράσεις των επιχειρήσεων των ΟΤΑ μπορούν να επεκταθούν και να καλύπτουν περισσότερους τομείς της τουριστικής ανάπτυξης όπως αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 8.Τουριστικές επιχειρήσεις των ΟΤΑ.

Επιχειρήσεις	Εκμετάλλευση
✓ Τουριστικών καταλυμάτων	• Ξενοδοχείων • Συγκροτημάτων • Κέντρων χειμερινού τουρισμού • Ξενώνων
✓ Τοπικής χειροτεχνίας	• Παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων
✓ Τουριστικών υπηρεσιών	• Συνεδριακοί χώροι • Γραφεία τουριστικής πληροφόρησης
✓ Ιαματικών πηγών	• Λουτρά • Ξενώνες

(Βαρβαρέσος 1999, σελ. 132-133)

Οι οικονομικοί πόροι των τουριστικών επιχειρήσεων αυτών μπορεί να προέλθουν από τις εξής πηγές χρηματοδότησης:

- από αναπτυξιακούς νόμους
 - ίδια κεφάλαια (ακίνητη περιουσία, έσοδα)
 - από δανεισμό
 - από ταμεία της Ε.Ε. (π.χ. Ε.Τ.Π.Α.)
 - από προγρ/τα Ε.Ε. (π.χ. ΚΠΣ, LEADER)
 - από ευρωπαϊκούς τραπεζικούς οργανισμούς (ευρωπαϊκή τράπεζα επενδύσεων).
- (Βαρβαρέσος 1999)

4.4 Ευρωπαϊκά προγράμματα & Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η τοπική αυτοδιοίκηση για την προώθηση του βιώσιμου εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των προγραμμάτων που έχουν στόχο την βιωσιμότητα του τομέα.

Τέτοια προγράμματα είναι:

- Β΄ ΚΠΣ
- Γ΄ ΚΠΣ
- Προγρ/τα LEADER

4.4.1 Β' ΚΠΣ («τουρισμός – πολιτισμός»)

Συγκεκριμένα το Β' ΚΠΣ, καθιέρωσε ως στόχο τη Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Το Υποπρόγραμμα «τουρισμός» του προγράμματος: «Τουρισμός - Πολιτισμός» για την περίοδο ('94-'99) έθετε τους εξής στόχους:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος
- Εκσυγχρονισμό στην υπάρχουσα προσφορά του τουριστικού τομέα
- Δημιουργία εναλλακτικών μορφών αναψυχής
- Δημιουργία προϊόντων σε μη αναπτυγμένες περιοχές
- Μείωση του φαινομένου της εποχικότητας
- Προστασία φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Η χρηματοδότηση του υπο-προγράμματος, κατά 44,8% αφορούσε Δημόσιες δαπάνες (31% από την κοινοτική συμμετοχή και 13% από εθνική συμμετοχή) και το 55,2% αφορούσε στην ιδιωτική συμμετοχή.

Το συνολικό κόστος του υπο-προγρ/τος ήταν της τάξεως των 311.828.859 €, με δημόσιες δαπάνες: 139.759.784 €.

Οι στόχοι του υπο-προγρ/τος, αφορούσαν τα εξής μέτρα:

Το μέτρο 1, το οποίο περιλάμβανε τη δημιουργία θαλάσσιων υποδομών με συνολικό προϋπ/σμό (δημ. δαπανών): 5,586 δις για τα προτεινόμενα έργα.

Αποτελέσματα: Έχουν ολοκληρωθεί 858 θέσεις ελλημενισμού, ενώ κατασκευάζονται συνολικά: 3.901 θέσεις σε 16 μαρίνες. Έως τώρα έχει απορροφηθεί το 2% του συν. προϋπ/σμού. Η καθυστέρηση οφείλεται στη δυσκολία υλοποίησης λόγω της φύσης των έργων.

Το μέτρο 2, αφορούσε στην δημιουργία υποδομών για ορεινό, οικολογικό, θεραπευτικό και πολιτιστικό τουρισμό με συνολικό προϋπολογισμό: 13.820.078 δις δρχ.

Αποτελέσματα : Έχουν υλοποιηθεί 42 έργα και έχει απορροφηθεί το 29% του προϋπ/σμού. Η καθυστέρηση οφείλεται σε ανεπαρκή σχεδιασμό.

Το μέτρο 3, αφορούσε τον εκσυγχρονισμό υπάρχουσων ξενοδοχειακών μονάδων και την μετατροπή παραδοσιακών – διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα, με συνολικό προϋπ/σμό: 62,43 δις. δρχ.

Αποτελέσματα: Έχουν ενταχθεί 125 επενδύσεις. Οι οποίες περιλαμβάνουν τον εκσυγχρονισμό 89 ξενοδ. μονάδων και 36 για μετατροπή παραδοσιακών κτιρίων. Απορροφήθηκε το 41% του προϋπολογισμού. Η ολοκλήρωση του μέτρου είχε ως αποτέλεσμα τον εκσυγχρονισμό περίπου 30.000 κλινών και άλλων 900 σε παραδοσιακά κτίρια. Η χαμηλή απορροφητικότητα, οφείλεται στη δυνατότητα που δόθηκε σ επενδυτές να παρατείνουν τις εργασίες έως 2 έτη.

Το μέτρο 4, αφορούσε τη δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής και περιοχών ολοκληρωμένης Τουρ. Ανάπτυξης.

Αποτελέσματα : Εντάχθηκαν συνολικά 24 έργα (συγκεκριμένα: 13 συνεδριακά Κέντρα, 1 υδροθεραπευτήριο, 2 γκολφ και κέντρα θαλασσοθεραπείας και 5 μαρίνες) και η δημιουργία της Π.Ο.Τ.Α. Μεσσηνίας. Ο συνολικός προϋπ/σμός ήταν 23,86 δις. δρχ. από τον οποίο οι δημόσιες δαπάνες προϋπ/σμού ήταν 8,801 δις δρχ. Η μέχρι τώρα απορρόφηση, είναι 26%.

Το μέτρο 5, αφορούσε ιδιωτικές επενδύσεις 158 Μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων, με συνολικό προϋπ/σμό: 2,722 δις δρχ. Επίσης, «Η ανάπτυξη Πληροφοριακού Δικτύου» που αφορούσαν δημόσιες επενδύσεις με πρύπ/σμό δημ. δαπάνης 735,75 εκατ. Δρχ. Η απορρόφηση ήταν μηδαμινή, λόγω του ότι η όλη αξιολόγηση των προτάσεων ήταν χρονοβόρα.

Το 6^ο μέτρο, αποσκοπούσε στην επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού στον τομέα του τουρισμού. Ο προϋπολογισμός των δημοσίων δαπανών ήταν 2,262 δις δρχ.

Αποτελέσματα: Η απορρόφηση και εδώ είναι μικρή λόγω της συγχυσής ως προς τα ΚΕΚ και την μη αξιοποίηση από άλλους εκπαιδευτικούς φορείς.

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν, ότι οι βασικοί στόχοι που έθετε το Β' ΚΠΣ δεν καλύφθηκαν με τις ανάλογες επενδύσεις άρα η συμβολή του προς την Βιωσιμότητα του Τομέα ήταν μικρή.

4.4.2 Γ' ΚΠΣ

Το Γ' ΚΠΣ αποτελεί μεγάλη και σημαντική παρέμβαση για την ελληνική τουριστική βιομηχανία, εάν αξιοποιηθεί σωστά. Κατά την περίοδο 2000-2006 διατίθενται για τον τομέα του τουρισμού συνολικά: 2.054.292.002,93 € εκ. (από τα οποία το μισό αφορά ιδιωτική συμμετοχή).

Οι δράσεις και οι στόχοι για τον τουριστικό τομέα συμπεριλήφθηκαν στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» του Υπουργείου Ανάπτυξης.

Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι οι εξής:

- Η αναβάθμιση και η διατήρηση, της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος
- η ενίσχυση και η δημιουργία υποδομών για την ανάπτυξη των εναλλακτικών τουριστικών μορφών
- Η προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και η μείωση της εποχικότητας
- Η προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού
- Και η ενίσχυση για την εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού του τομέα

4.4.2.1 Μέτρα του Γ' ΚΠΣ.

Τα μέτρα του προγρ/τος τα οποία υλοποιούν τους στόχους του Γ' ΚΠΣ, και τα οποία μπορεί να εκμεταλλευτεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι τα εξής:

Μέτρο 1.4

Το Μέτρο αυτό θέτει τις δομές για ενίσχυση των Μ.Μ.Ε. Την αρχή εφαρμογής του μέτρου έχει το Υπουργείο Ανάπτυξης με τελικούς δικαιούχους τη ΓΓΒ και τον ΕΟΤ οι οποίοι συνεργάζονται με περιφερειακούς φορείς και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Αρχικά προβλέπεται η δημιουργία, ενός ολοκληρωμένου Δικτύου δομών επιχειρηματικής υποστήριξης (δηλαδή Κέντρα Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης) σε επίπεδο περιφέρειας αλλά μέσω συντονισμού από την Κεντρική Διοίκηση και μέσω αξιοποίησης των ήδη υφιστάμενων μηχανισμών (π.χ. ΕΟΜΜΕΧ, ΓΒΑ επιμελητήρια και συλλογικοί φορείς τουρισμού). Οι φορείς αυτοί θα έχουν ως αντικείμενο την πληροφόρηση και την παροχή συμβουλών προς τις τουριστικές επιχειρήσεις (π.χ. χρηματοδότηση και προβολή). Το δίκτυο αυτό θα έχει χαρακτήρα αποκεντρωτικό ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των Τοπικών επιχειρήσεων αλλά μέσω κεντρικού συντονισμού του ΕΟΜΜΕΧ.

Στο μέτρο επίσης, προβλέπεται η δημιουργία ενός μηχανισμού διαβούλευσης. Ο μηχανισμός αυτός θα έχει το ρόλο του συμβουλευτικού οργάνου προς το Υπ. Ανάπτυξης δηλαδή τις πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι επιχειρήσεις που έχουν ενταχθεί για την ανάπτυξή τους.

Οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, θα ελέγχονται ως προς την ανταγωνιστική τους πορεία, από την δημιουργία ενός παρατηρητηρίου ΜΜΕ όπως θα ονομάζεται. Αντικείμενο της λειτουργίας του θα είναι η συλλογή και η επεξεργασία στοιχείων που θα μετρούν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Η χρηματοδότης του μέτρου 1.4 θα προέρχεται από το 20% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτερ. 1 (δηλ. περίπου 220,94 ΜΕΥΡΟ).

Μέτρο 2.2

Στόχος του υφιστάμενου μέτρου είναι η αναβάθμιση των ξενοδοχείων, των κάμπινγκ, των ενοικιαζόμενων καταλυμάτων και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του τομέα. Την Αρχή εφαρμογής του έχει το Υπουργείο Ανάπτυξης με τελικούς δικαιούχους, το ΥΠΕΘΟ και ενδιάμεσο φορέα διαχείρισης.

Η υλοποίηση του μέτρου 2.2, θα γίνει μέσω τριών Δράσεων:

Η πρώτη δράση αφορά τον εκσυγχρονισμό των καταλυμάτων, των ξενοδοχείων και των κάμπινγκ, άνω της Γ' τάξης. Ο εκσυγχρονισμός των παραπάνω, καλύπτει επενδύσεις πάγιων εγκαταστάσεων και εξοπλισμών με ελάχιστο ύψος επένδυσης τα 25 εκ.δρχ. Επίσης, άλλες κατηγορίες επενδύσεων θα είναι αυτές που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Η δεύτερη Δράση, αφορά την αναβάθμιση των καταλυμάτων τα οποία ανήκουν σε χαμηλότερη κατηγορία από τα προηγούμενα. Επίσης και εδώ ορίζεται ως ανώτατο συνολικό ύψος επένδυσης τα 25 εκ. δρχ.

Επίσης, άλλη δράση θα καλύπτει την ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ μέσω επιχειρηματικών σχεδίων (π.χ. συνενώσεις, συνεργασίες, άνοιγμα σε νέες αγορές).

Η οικονομική ενίσχυση του Μέτρου θα προέλθει από το 8,56% της δημόσιας δαπάνης του αντίστοιχου άξονα (δηλαδή με 1.364.391 Μ EURO).

Η πρώτη δράση θα υλοποιηθεί με τελικό δικαιούχο το ΥΠΕΘΟ. Ενώ οι υπόλοιπες δράσεις μέσω ενδιάμεσων φορέων.

Οι ενισχύσεις για τις επενδύσεις του μέτρου αυτού θα βρίσκονται στα πλαίσια του κανόνα «de minimis».

Ο Άξονας προτεραιότητας 5 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα αναφέρεται, «Στην Διαφοροποίηση του Τουριστικού προϊόντος και στη τουριστική προβολή της χώρας». Σε αυτόν περιλαμβάνονται τα εξής μέτρα: 5.1, 5.2 και 5.3. με τα εξής χρηματοοικονομικά στοιχεία:

Συνολικό Κόστος	208,75 Μ EURO
Δημόσια Δαπάνη	105,45 Μ EURO
Κοινοτική Συμμετοχή	73,82 Μ EURO
ΕΤΠΑ	73,82 Μ EURO
ΕΚΤ	-
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	31,64 Μ EURO
Ιδιωτική Συμμετοχή	103,30 Μ EURO

Πίνακας 9. Χρηματοοικονομικά στοιχεία Άξονα 5

Με τις παρεμβάσεις του υφιστάμενου άξονα εκτιμάται ότι θα υλοποιηθούν:

- 10-14 επενδύσεις ειδικής τουριστικής υποδομής
- 25-40 επενδύσεις πολιτιστικής αξιοποίησης
- 8-10 τουριστικά αγκυροβόλια
- 12-18 ειδικά προγρ/τα προβολής
- 6-10 προγρ/τα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.

Τα μέτρα του Άξονα 5 τα οποία προωθούν την Βιωσιμότητα του τομέα και στα οποία μπορεί να συμμετέχει και να εκμεταλλευτούν οι ΟΤΑ για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής τους είναι:

Μέτρο 5.1

Το μέτρο αυτό αφορά την δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, που ενισχύουν την διαφοροποίηση των τουριστικών προϊόντων και την προβολή της χώρας. Την αρχή εφαρμογής του έχει το ΥΠΑΝ και τελικός δικαιούχος είναι το ΥΠΕΘΟ.

Με το μέτρο αυτό χρηματοδοτηθούν ιδιωτικές επενδύσεις για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικού τουρισμού όπως μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, υδροθεραπευτήρια κ.τ.λ., επίσης θα

χρηματοδοτηθούν και οι επενδύσεις σε περιοχές ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.).

Η χρηματοδότηση του μέτρου, αποτελεί το 43,3% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Μέτρο 5.2

Το μέτρο αυτό αφορά τις ολοκληρωμένες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού και την δημιουργία τουριστικών αγκυροβολιών. Στόχος του μέτρου είναι η αξιοποίηση της ασύγκριτης πολιτιστικής και νησιωτικής κληρονομιάς που διαθέτει η χώρα. Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει δράσεις για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω της δημιουργίας δικτύων εθνικής εμβέλειας ή της χάραξης πολιτιστικών διαδρομών ως δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις. Τα «Δίκτυα Εθνικής Εμβέλειας», περιλαμβάνουν για παράδειγμα αξιοποίηση των παλιών ανεμόμυλων, παραδοσιακών καφενείων κ.τ.λ.

Επίσης το Μέτρο θα καλύψει δράσεις οι οποίες θα περιλαμβάνουν επενδύσεις που αφορούν την διάσωση και ενίσχυση της ελληνικής παραδοσιακής κουζίνας, των παραγόμενων αγροτικών τουριστικών προϊόντων, της παραδοσιακής χειροτεχνίας κ.τ.λ. Επίσης, θα καλυφθούν και προγράμματα που θα βοηθούν σε καλύτερη γνωριμία του τουρίστα με την ελληνική παραδοσιακή τέχνη (όπως εικαστική τέχνη, λογοτεχνία κ.τ.λ.).

Επίσης, τρίτη Δράση του υφιστάμενου μέτρου, θα καλύψει και τη δημιουργία τουριστικών αγκυροβολιών, τα οποία εντάσσονται στο εθνικό σύστημα λιμένων αναψυχής και θεωρούνται δημόσιες επενδύσεις. Η δημιουργία αυτών αποτελεί κίνητρο για την ανάπτυξη της εναλλακτικής μορφής του θαλάσσιου τουρισμού.

Η υλοποίηση των παραπάνω δημόσιων επενδύσεων προβλέπεται να γίνει από τον ΕΟΤ, ενώ αυτές των ιδιωτικών επενδύσεων προβλέπεται να γίνουν από ενδιάμεσο φορέα διαχείρισης, οι ενισχύσεις που θα δοθούν θα βρίσκονται στο πλαίσιο του κανόνα de minimis.

Η χρηματοδότηση του μέτρου: αφορά 46,4% των δημοσίων δαπανών του Άξονα προτεραιότητας 5.

ΜΕΤΡΟ 5.3

Το Μέτρο αυτό αφορά, την προβολή τη χώρας προς νέες αγορές, επίσης αφορά στην ενίσχυση των περιοχών που διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή και λειτουργίες για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Την Αρχή εφαρμογής του έργου έχει το ΥΠΙΑΝ με τελικό Δικαιούχο τον ΕΟΤ. Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, θα συμμετέχει παράλληλα με τον ιδιωτικό τομέα στα προγράμματα προβολής. Επίσης, προβλέπεται η παράλληλη χρηματοδότηση από την πολιτεία σε περιοχές οι οποίες έχουν τις δυνατότητες για προσέλκυση τουριστών εκτός του τετραμήνου αιχμής.

Το μέτρο θα υλοποιηθεί με δημόσιες επενδύσεις οι οποίες προβλέπονται να καλυφθούν κατά 10,3% των δημοσίων δαπανών του Άξονα Προτερ. 5.(www.eot.gr)

Οι τρόποι και οι ενέργειες των ΟΤΑ για την συμμετοχή τους στο Γ'ΚΠΣ, αναφέρονται στο παράρτημα IV.

4.4.2.2 Προτάσεις

Οι ΟΤΑ οφείλουν, να ερευνήσουν τα Μέτρα αυτά των επιχειρησιακών προγρ/των και να επιλέξουν σε ποιο από αυτά μπορούν να οδηγήσουν τα έργα τους μέσω των τουριστικών πόρων που διαθέτει η περιοχή τους, με σκοπό τη χρηματοδότησή τους από το Γ' ΚΠΣ.

ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΟΤΑ
Μέτρο 1.4	- Εκμετάλλευση της υποστήριξης που προσφέρεται από τους μηχανισμούς του μέτρου για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών τουριστικών επιχειρήσεων του ΟΤΑ.
Μέτρο 2.2	- Εκσυγχρονισμό των καταλυμάτων που ανήκουν στην Τ.Α. (κάμπινγκ, ξενώνες, αναπαλαιωμένα-διατηρητέα κτίρια)
Μέτρο 5.1	- Ανάπτυξη ήπιων μορφών αναψυχής (δημιουργία μαρίνων αναψυχής, συνεδριακών κέντρων, γήπεδα, κέντρα θαλασσοθεραπείας)
Μέτρο 5.2	- Αξιοποίηση της Τοπικής Φυσικής & Πολιτιστικής Κληρονομιάς (π.χ. η δημιουργία παραδοσιακών καφενείων, η εκμετάλλευση ανεμόμυλων) - Διάδοση του παραδοσιακού τρόπου ζωής και ενίσχυση τοπικών προϊόντων (π.χ. της τοπικής κουζίνας, χειροτεχνίας, τοπικών αγροτικών προϊόντων)
Μέτρο 5.3	- Εκμετάλλευση των προγραμμάτων του μέτρου αυτού για την επιμήκυνση της τουρ. δραστηριότητας π.χ. τουρισμός Σαββατοκύριακου, φιλοξενία συνεδρίων ή αθλητικών – πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Πίνακας 10. Προτεινόμενες δράσεις προς ΟΤΑ για συμμετοχή στο Γ' ΚΠΣ.

4.4.3 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+

Οι ΟΤΑ οι οποίοι βρίσκονται σε περιοχές οι οποίες θεωρούνται αγροτικές μπορούν να εφαρμόσουν την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ για την ανάπτυξη της κοινωνικής και οικονομικής ζωής της περιοχής.

Η πρωτοβουλία LEADER+, εφαρμόζεται για την περίοδο 2001-2006, και αποτελεί συνέχεια των LEADER I και II, που έλαβαν εφαρμογή την προηγούμενη δεκαετία, με θετικά αποτελέσματα για τον αγροτικό χώρο και μειονεκτικές περιοχές.

Η πρωτοβουλία εφαρμόζεται σε ορεινές, αγροτικές περιοχές καθώς και σε νησιωτικές και ιδιαίτερα σε αυτές οι οποίες δεν έχουν πάρει μέρος σε προηγούμενες κοινοτικές πρωτοβουλίες.

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π) και το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Γεωργίας. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα οικονομικά στοιχεία της πρωτοβουλίας.

Πίνακας 11. Οικονομικά στοιχεία LEADER+

Συνολικό Κόστος	392.614.443 €
Δημόσια Δαπάνη	251.182.221 €
Κοινοτική Συμμετοχή (ΕΓΤΠΕ-Π)	182.900.000 €
Εθνική Συμμετοχή (Υπουργείο Γεωργίας)	68.282.221 €
Ίδια Συμμετοχή	141.432.222 €

Πηγή: www.minagric.gr

Στόχος της πρωτοβουλίας είναι: να παροτρύνει τους τοπικούς φορείς των αγροτικών περιοχών, να αξιοποιήσουν την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής τους, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας μέσω της υλοποίησης των δράσεων του προγράμματος.

Το Εθνικό Πρόγρ/μα LEADER+, έχει δύο αναπτυξιακούς στόχους: Την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου και την προσπάθεια εξάλειψης της απομόνωσης στην οικονομική και κοινωνική ζωή των μειονεκτικών περιοχών.

Οι παραπάνω στόχοι επιτυγχάνονται μέσω:

- της χρήσης σύγχρονων τεχνικών και γνώσεων ώστε να επιτευχθεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και υπηρεσιών
- της εκμετάλλευσης και την αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων
- της ανάδειξης και την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Το περιεχόμενο της κοινοτικής πρωτοβουλίας περιλαμβάνει την τεχνική υποστήριξη των φορέων υλοποίησης με δράσεις για:

- τη στελέχωση και τη λειτουργία του φορέα
- την ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού
- την αξιολόγηση των σχεδίων που υποβάλλονται για επένδυση
- τον εξοπλισμό και την μηχανοργάνωση του φορέα υλοποίησης.

Οι ενισχύσεις, που δίνονται σε επενδύσεις αφορούν:

- την δημιουργία υποδομών και καταλυμάτων αγροτουριστικού χαρακτήρα
- την ανάπτυξη εναλλακτικών – ήπιων μορφών τουρισμού.
- την επιχειρηματική αξιοποίηση των τοπικών πόρων και των παραγόμενων προϊόντων

Επίσης οι ενισχύσεις καλύπτουν επενδύσεις που προάγουν και αξιοποιούν την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά (π.χ. περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, προστασία μνημείων, αναπαλαίωση κτισμάτων, ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.τ.λ.).

4.4.3.1 Συμμετοχή της Τοπική Αυτοδιοίκησης στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως φορέας υλοποίησης ή ομάδα τοπικής Δράσης όπως αλλιώς αναφέρεται μπορεί να εκμεταλλευτεί και να αξιοποιήσει το τοπικό δυναμικό της περιοχής, τους τοπικούς πόρους και το γενικότερο φυσικό περιβάλλον για την προώθηση της βιωσιμότητας στην αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής μέσω της ένταξης της στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+.

Τα προγράμματα μιας τοπικής αγροτικής περιοχής υλοποιούνται μέσω των ΟΤΔ (ομάδων τοπικής δράσης). Οι ομάδες αυτές έχουν την μορφή Ανώνυμων Αναπτυξιακών Εταιρειών οι οποίες αποτελούνται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση (α' και β' βαθμού). Ακόμη μπορούν να συμμετέχουν, σύλλογοι, παραγωγικά επιμελητήρια, ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών, περιβαλλοντικές οργανώσεις, ιδιώτες (ΝΠΙΔ, φυσικά πρόσωπα).

Τα βασικά στοιχεία μιας τέτοιας ομάδας είναι:

- Η μορφή ΑΕ
- Η συμμετοχή τοπικών φορέων
- Η εγκατάσταση στην ίδια περιοχή εφαρμογής
- Η στελέχωση με κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό

Οι ΟΤΑ, οφείλουν να υποβάλουν επενδυτικά σχέδια με βασικές προϋποθέσεις:

- Την έγκριση του προγράμματος στη συγκεκριμένη περιοχή
- Οι προτάσεις και τα σχέδια, να βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο σκέψης και φιλοσοφίας με το τοπικό πρόγραμμα.
- Οι συμμετέχοντες, πρέπει να έχουν φροντίσει να βρουν τις πηγές για να αποκομίσουν τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται (για την ίδια συμμετοχή). (www.minagric.gr)

Μετά την επιλογή των προγραμμάτων και των φορέων υλοποίησης ακολουθούν:

- Η ενημέρωση προς την τοπική κοινωνία
- Η προκήρυξη του τοπικού προγράμματος, ώστε να υποβληθούν προτάσεις από ενδιαφερόμενους.
- Η αξιολόγηση των προτάσεων και η επιλογή όσων θα ενισχυθούν οικονομικά από το τοπικό πρόγραμμα.
- Τέλος, η υπογραφή της σύμβασης μεταξύ του ΟΤΑ και του επενδυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

«Η αξιοποίηση των Τουριστικών πόρων του Δήμου Αιδηψού»

5.1 εισαγωγή

Η Αιδηψός είναι μια γραφική κωμόπολη η οποία βρίσκεται, 120 χλμ βορειοδυτικά της Χαλκίδας . Συνδέεται οδικά μέσω της επαρχιακής οδού Χαλκίδας-Αιδηψού με μια διαδρομή δυόμισι ωρών περίπου όπως επίσης, συνδέεται με την κεντρική και βόρεια Ελλάδα μέσω δύο γραμμών φέρε-μπώτ, η μία είναι Αιδηψός –Αρκίτσα και η άλλη Αγίοκαμπος-Γλύφα, οι οποίες κάνουν ευκολότερη την πρόσβαση στην περιοχή.

Η περιοχή είναι γνωστή από την αρχαιότητα για τις Ιαματικές πηγές της και τις θεραπευτικές ιδιότητες των νερών της , όπου αποτελούν και τον κυριότερο πόλο έλξης των επισκεπτών της.

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται, η εικόνα της τουριστικής ανάπτυξης του δήμου της Αιδηψού και συγκεκριμένα όσον αφορά την διοργάνωση των εκδηλώσεων στην περιοχή , την τουριστική αξιοποίηση των τοπικών πόρων, την ύπαρξη των εναλλακτικών μορφών αναψυχής και τη συμβολή της δημοτικής αρχής της περιοχής όσον αφορά την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού.

5.2 Δημογραφικά στοιχεία

Μετά την συνένωση Καποδίστρια τα δημοτικά διαμερίσματα που ανήκουν στον δήμο είναι :

- Το δημοτικό διαμέρισμα του Αγίου
- Και το δημοτικό διαμέρισμα των Γιάλτρων

Ο συνολικός πληθυσμός του δήμου είναι : 6.670 κάτοικοι ενώ ο πληθυσμός της πόλης των Λουτρών είναι 4.690 κάτοικοι.

Κύρια απασχόληση των κατοίκων αποτελούν οι Τουριστικές δραστηριότητες (ξενοδοχεία , τουριστικά καταλύματα και καταστήματα) επίσης ένα σημαντικό ποσοστό ασχολείται με την αλιεία, και ένας μικρός αριθμός κατοίκων με την γεωργία.

5.3 Η τουριστική προσφορά στον δήμο

Στην περιοχή του δήμου υπάρχουν 102 ξενοδοχειακά καταλύματα τα οποία είναι τα εξής :

Κατηγορία	Αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων	Αριθμός κλινών	Λειτουργία
A	2	239	Όλο τον χρόνο
B	3	226	Όλο τον χρόνο
Γ	68	3448	Τα 8 λειτουργούν όλο τον χρόνο, ενώ τα περισσότερα από Απρίλιο έως Οκτώβριο.

Δ	6	200	Από Μάιο έως Οκτώβρη
Ε	20	679	Από Απρίλιο έως Οκτώβριο
Ζ	3	92	Από Ιούνιο έως Οκτώβριο
Σύνολο	102	4884	////////////////////

Πίνακας 12. Ξενοδοχειακά καταλύματα

Μαζί με τον αριθμό των ενοικιαζόμενων δωματίων που υπάρχουν στην περιφέρεια του δήμου, ο αριθμός των επισκεπτών που μπορούν να φιλοξενηθούν είναι 6000 περίπου άτομα.

Παράλληλα, η νέα δημοτική αρχή στα άμεσα σχέδια της έχει την κατασκευή ενός δημοτικού ξενώνα. Για το έργο αυτό, δεν έχει εκπονηθεί κάποια μελέτη μέχρι στιγμής. Πρόκειται να στεγαστεί σε διατηρητέο κτίριο του δήμου, που παλιότερα χρησιμοποιούνταν ως ξενώνας στρατιωτικών και ανόμηρων πολέμου.

5.4 Η Τουριστική Ζήτηση

Η διάρκεια της τουριστικής κίνησης στην περιοχή είναι περίπου έξι μήνες το χρόνο, από Μάιο έως Οκτώβρη. Κατά την χειμερινή περίοδο δέχεται ένα μικρό ποσοστό τουριστών σε περιόδους εορτών και αργιών και κατά τις ημέρες του Σαββατοκύριακου.

Κατά τους μήνες αιχμής, από Ιούλιο έως Αύγουστο, η περιοχή δέχεται, συνολικά περίπου 50000 άτομα, με μέση διάρκεια παραμονής 10 με 15 ημέρες.

Το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών έχουν οι Έλληνες Τουρίστες, όλων των ηλικιών αλλά κυρίως ηλικιωμένων που συνδυάζουν το ταξίδι αναψυχής στην περιοχή με τις ευεργετικές ιδιότητες των Ιαματικών πηγών.

Παράλληλα η περιοχή δέχεται και αλλοδαπούς τουρίστες, με μεγαλύτερο ποσοστό από την Γερμανία και την Ιταλία.

Η μετακίνηση των επισκεπτών στην περιοχή κατά το μεγαλύτερο ποσοστό γίνεται μέσω της ατομικής μετακίνησης. Παράλληλα δέχεται και ένα μικρότερο ποσοστό οργανωμένων μετακινήσεων (γκρουπ), μέσω ταξιδιωτικών γραφείων.

5.5 Αξιοθέατα της περιοχής

Η περιοχή διαθέτει αξιόλογα αξιοθέατα τα οποία είναι πόλοι έλξης τουριστών, όπως :

- Η μικρή Αρχαιολογική συλλογή, η οποία ανήκει στην κυριότητα του δήμου αλλά φιλοξενείται στο χώρο του υδροθεραπευτηρίου του ΕΟΤ, και αποτελείται από αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής.
- Οι Θέρμες του Σύλλα, σπηλιά η οποία βρίσκεται κοντά στην εκκλησία των Αγίων Αναργύρων και στην οποία αναβλύζουν ιαματικά νερά. Η συντήρηση και η καθαριότητα της σπηλιάς,

ανήκει στον δήμο και γίνεται από την υπηρεσία καθαριότητας που διαθέτει.

- Η μονή του Αγίου Γεωργίου στο δημοτικό διαμέρισμα των Ήλιων, η οποία βρίσκεται 13 χλμ από την πόλη, και αποτελεί αξιοθέατο της περιοχής με ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Είναι κτισμένη πάνω σε ερείπια του αρχαιότερου ναού του Απόλλωνα στην περιοχή. Επίσης στο χώρο του ναού βρίσκονται και πολλά ενδιαφέροντα κειμήλια, ιστορικής σημασίας.
- Η μονή της Αγίας Ειρήνης Χρυσοβαλάντου, η οποία βρίσκεται κοντά στο δημοτικό διαμέρισμα των Ηλίων και αποτελεί έναν ακόμη πόλο έλξης των επισκεπτών του δήμου. Η δημοτική αρχή, φροντίζει την κάλυψη κάποιων αναγκών των παραπάνω μονών, Επίσης, έχει συμβάλει στην αξιοποίηση τους και στην προώθηση του θρησκευτικού τουρισμού, μέσω της διάνοιξης μονοπατιών-δρόμων, καθώς επίσης με την διοργάνωση εορταστικών εκδηλώσεων-πανηγυριών.
- Τα "Σαράντα πλατάνια", η οποία είναι μία περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με πλούσια βλάστηση, και αποτελείται από 40 αιωνόβια πλατάνια, που δημιουργούν ένα πανέμορφο φυσικό περιβάλλον. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν, κάποια κέντρα-αναψυκτήρια τα οποία έχουν παραχωρηθεί από τον δήμο προς ιδιώτες για την εκμετάλλευσή τους. Η συντήρηση του δάσους αυτού γίνεται από την δημοτική αρχή με δικά της έσοδα, και με το μόνιμο προσωπικό καθαριότητας, που διαθέτει.

5.6 Διοργάνωση Τοπικών εκδηλώσεων

Η οργάνωση των εκδηλώσεων στην περιοχή γίνεται με πρωτοβουλία του Δήμου και σε συνεργασία με την δημοτική επιχείρηση πολιτισμού και ανάπτυξης του δήμου, καθώς και με την εθελοντική εργασία των ίδιων των κατοίκων.

Με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, εξουσιοδοτείται η Δημοτική Επιχείρηση και αναλαμβάνεται η προετοιμασία και η οργάνωση των εκδηλώσεων. Η χρηματοδότηση αυτών γίνεται ανάλογα με τα προϋπολογισθέντα έσοδα του δήμου .

Οι εκδηλώσεις οι οποίες, διοργανώνονται σε σταθερή βάση, κάθε έτος είναι οι εξής :

□ Διεθνές Φεστιβάλ

Το Φεστιβάλ αυτό έχει χαρακτηριστεί διεθνές, διοργανώνεται την προτελευταία εβδομάδα του Ιουνίου, με διάρκεια πέντε ημερών. Στο φεστιβάλ , λαμβάνουν χώρα χορευτικοί –μουσικοί σύλλογοι και θεατρικοί θίασοι από την Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και συναυλίες με φιλαρμονικές ορχήστρες και χορωδίες.

Μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, την οργάνωση αναλαμβάνει η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης. Η επιχείρηση, κατά την διάρκεια της προετοιμασίας δέχεται προσφορές, από θεατρικούς, μουσικούς και χορευτικούς συλλόγους. Η κάλυψη των εξόδων

των εκδηλώσεων αυτών γίνεται με βάση τα προϋπολογισθέντα έσοδα του Δήμου, για κάθε έτος.

Κατά την διάρκεια της πενθήμερης αυτής εκδήλωσης, ο Δήμος σε συνεργασία με το Επιμελητήριο Χαλκίδας, διατηρεί περίπτερο – έκθεση, στο οποίο προβάλλονται Τοπικά Προϊόντα, όπως το κρασί και το τσίπουρο, της περιοχής. Επίσης, ο δήμος δίνει την δυνατότητα για προβολή εκθέσεων ιδιωτών, παραχωρώντας δημοτικούς χώρους, όπως το δημοτικό γυμναστήριο και την δημοτική βιβλιοθήκη.

Για το τρέχον έτος του 2003, τα έσοδα για την οργάνωση του Δέκατου Φεστιβάλ, έχουν προϋπολογιστεί σε 6000 ευρώ.

□ Διοργάνωση Καρναβαλιού

Όπως, στις περισσότερες περιοχές έτσι και στον δήμο της Αιδηψού διοργανώνεται καρναβάλι, κατά την τελευταία Κυριακή των Αποκριών. Η οργάνωση της εκδήλωσης γίνεται με την συμβολή του δήμου και της δημοτικής επιχείρησης Πολιτισμού και Ανάπτυξης, η οποία εξουσιοδοτείται από το δημοτικό συμβούλιο, και ύστερα από επαφή με προμηθευτές και προσφορές, και ανάλογα τα ποσά που διατείνονται, από την ψήφιση του προϋπολογισμού, διοργανώνεται η εκδήλωση.

Για το 2003, προβλέπονται έξοδα ύψους 6000 ευρώ για την διοργάνωση του καρναβαλιού.

- Επίσης, κατά την διάρκεια της τουριστικής περιόδου, στα δημοτικά διαμερίσματα, του Αγίου στις 23 Αυγούστου και στο δημοτικό διαμέρισμα των Γιάλτρων, στις 5 και 6 Αυγούστου, κατά των εορτασμό των πολιούχων, διοργανώνονται τοπικές εορτές-πανηγύρια, με πρωτοβουλία του δήμου και των πολιτιστικών συλλόγων των περιοχών. Στις εκδηλώσεις, λαμβάνουν χώρα μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα, καθώς επίσης οι μόνιμοι κάτοικοι προμηθεύουν τις εκδηλώσεις, με φαγητό και κρασί.

Για το τρέχον έτος έχουν προϋπολογιστεί έξοδα ύψους, 6000 ευρώ.

5.7 Οι υπάρχουσες Εναλλακτικές Μορφές της περιοχής.

5.7.1 Ιαματικός Τουρισμός

Η περιοχή είναι γνωστή από την αρχαιότητα για τις ιαματικές πηγές και τις θεραπευτικές ιδιότητες των νερών της. Το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών που επισκέπτεται την περιοχή, οφείλεται κυρίως στην εναλλακτική αυτή μορφή. Στην περιοχή υπάρχουν περισσότερες από 80 πηγές, οι οποίες είναι τουριστικής σημασίας, και έχουν αξιοποιηθεί από ιδιώτες και τον Δήμο ως εξής :

- Οι περισσότερες από τις ξενοδοχειακές μονάδες λειτουργούν και ως υδροθεραπευτήρια.
- Παράλληλα, λειτουργεί και το υδροθεραπευτήριο του ΕΟΤ, με φορέα την Α.Ε Αξιοποίησης Περιουσίας του ΕΟΤ. Το συγκρότημα αυτό στεγάζεται σε διατηρητέο κτίριο, κτισμένο πριν από έναν αιώνα, και το οποίο το 1988 χαρακτηρίστηκε διατηρητέο και δημιουργήθηκε

ένα υψηλών προδιαγραφών ξενοδοχειακό συγκρότημα υδροθεραπείας.

- Στον θαλάσσιο χώρο της Αιδηψού και πολύ κοντά στην πόλη των Λουτρών ,λειτουργεί και η Δημοτική πλαζ, η οποία ανήκει στην ιδιοκτησία του δήμου. Η δημοτική αρχή, έχει αξιοποιήσει την παραλία αυτή ,και έτσι προσφέρει την δυνατότητα στους επισκέπτες για υδροθεραπεία με ένα χαμηλό κόστος , για το εισιτήριο εισόδου που έχει επιβάλλει η δημοτική αρχή, για την είσοδο στην παραλία. Στις εγκαταστάσεις της Δημοτικής παραλίας, απασχολούνται τέσσερα άτομα ως εποχικό προσωπικό του δήμου, με αντικείμενο την είσπραξη των εισιτηρίων ως ταμίες (δύο άτομα) και δύο άτομα ως ναυαγοσώστες.

Η συντήρηση , η καθαριότητα και η αξιοποίηση της περιοχής αυτής γίνεται από το μόνιμο προσωπικό καθαριότητας του δήμου.

Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζονται τα οικονομικά αποτελέσματα, που προβλέπονται στον προϋπολογισμό του δήμου το 2003 για την δημοτική παραλία.

Έξοδα	Προϋπολογισθέντα ποσά	Έσοδα
Μισθοί υπαλλήλων	19.000 ευρώ	
Συντήρηση εγκαταστάσεων	2.500ευρώ	
Έξοδα για ΔΕΗ	500 ευρώ	
Προμήθεια καταναλωτικών αγαθών	1.600 ευρώ	
Προμήθεια φαρμακευτικού υλικού	500 ευρώ	
<u>Επενδύσεις</u>	<u>2.850 ευρώ</u>	
Καθαρισμός γεώτρησης	1.500 ευρώ	
Προμήθεια χημικών τουαλετών	1350 ευρώ	
Σύνολο	26.950 ευρώ	97.000 ευρώ

Πίνακας 13. οικονομικά αποτελέσματα αξιοποίησης δημοτικής παραλίας.

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι τα έσοδα είναι πλεονασματικά σε σχέση με τα έξοδα. Αυτό δείχνει και την επιτυχή αξιοποίηση που έχει πετύχει η δημοτική αρχή όσον αφορά την αξιοποίηση του τοπικού αυτού τουριστικού πόρου που διαθέτει η περιοχή.

5.7.2 Αθλητικός τουρισμός

Η περιοχή του δήμου της Αιδηψού συνδυάζει βουνό και θάλασσα, αυτό δίνει την δυνατότητα σε παραθεριστές που θέλουν να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες να επισκεφτούν την περιοχή.

Η συμβολή του δήμου για την ανάπτυξη της μορφής αυτής γίνεται μέσω των εγκαταστάσεων που διαθέτει, και είναι :

- Ένα δημοτικό γυμναστήριο.
- Δύο γήπεδα μπάσκετ.
- Γήπεδα ποδοσφαίρου.

Επίσης, εκτός από τις εγκαταστάσεις που βρίσκονται στην δικαιοδοσία του Δήμου, δυνατότητες για άθληση προσφέρονται και στις ξενοδοχειακές μονάδες, όπως γήπεδα για τένις και γκολφ, και χώροι ειδικά διαμορφωμένοι για ιππασία.

Μέχρι στιγμής η νέα δημοτική αρχή δεν έχει εκπονήσει κάποια μελέτη που να προωθεί τον αθλητικό τουρισμό.

5.7.3 Θαλάσσιος τουρισμός

Οι υπέροχες παραλίες του δήμου δίνουν την δυνατότητα για την ενασχόληση των επισκεπτών με θαλάσσια σπορ, όπως κατάδυση , ιστιοπλοΐα, ψάρεμα, ιστιοσανίδα, κωπηλασία.

Στην περιοχή των Λουτρών , επίσης κατά τους καλοκαιρινούς μήνες διοργανώνεται, Διεθνές Πρωτάθλημα μπίτς-βόλλευ, από τον αθλητικό σύλλογο της περιοχής. Η χρηματοδότηση αυτών των δραστηριοτήτων καλύπτεται από επιχορηγήσεις, του αθλητικού συλλόγου της περιοχής.

5.7.4 Θρησκευτικός τουρισμός

Στην περιοχή υπάρχουν αναρίθμητες εκκλησίες και εξωκλήσια με ιστορικό ενδιαφέρον. Πολλοί από τους παραθεριστές που δέχεται η περιοχή, εκτός από τον ιαματικό τουρισμό, έχουν και ως κίνητρο την επίσκεψη σε μονές της περιοχής.

Συγκεκριμένα στην περιοχή υπάρχουν οι παρακάτω εκκλησίες οι οποίες προσελκύουν ένα σημαντικό ποσοστό των τουριστών της περιοχής:

- Η μονή του Αγίου Γεωργίου στα Ήλια
- Η μονή της Αγίας Ειρήνης Χρυσοβαλάντου.
- Ο ιερός ναός των Αγίων Αναργύρων πολιούχος ,της πόλης των Λουτρών.
- Ο ιερός ναός του Αγίου Παντελεήμονος.
- Το παρεκκλήσι του αγίου Φανουρίου.
- Ο ιερός ναός της κοιμήσεως της Θεοτόκου.
- Ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου
- Ο ιερός ναός της Αγίας Αικατερίνης
- Ο ιερός ναός της Αγίας παρασκευής
- Το παρεκκλήσι του προφήτη Ηλία
- Το παρεκκλήσι της Ζωοδόχου πηγής
- Το παρεκκλήσι της Αγίας Τριάδος

Η συμβολή του δήμου στην προώθηση του θρησκευτικού τουρισμού είναι κυρίως μέσω της διοργάνωσης εκδηλώσεων στις περισσότερες από τις εκκλησίες αυτές, κατά την περίοδο του εορτασμού της μνήμης των Αγίων. Ταυτόχρονα, ενισχύεται και η τοπική συμμετοχή, μέσω της συμβολής των πολιτιστικών συλλόγων, προβάλλοντας και συντηρώντας ταυτόχρονα τα τοπικά έθιμα της περιοχής.

5.7.5 Οικολογικός τουρισμός

Επίσης, κάποια άλλη εναλλακτική μορφή αναψυχής που προσφέρεται στην περιοχή, αλλά χωρίς ουσιαστική συμβολή του Δήμου είναι ο οικοτουρισμός. Εφόσον, υπάρχουν φυσικά αξιοθέατα με ιδιαίτερο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον η ανάπτυξη της μορφής αυτής βρίσκεται στην διάθεση του περιηγητή.

5.8 Η Προβολή του τουρισμού της περιοχής από την δημοτική αρχή.

Κάθε χρόνο με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, συγκροτείται επιτροπή για την συμμετοχή και για προβολή του τουρισμού της περιοχής, στις διεθνείς εκθέσεις 'Φιλοξένια' Θεσσαλονίκης και 'Τουριστικό Πανόραμα' Πειραιά, επίσης μέσω διαφήμισης σε 2 ταξιδιωτικούς οδηγούς, σε Ιταλία και Γερμανία και μέσω δικτυακής διαφήμισης στο ίντερνετ.

Τα έξοδα που έχουν προϋπολογιστεί, για τις ανάγκες διαφήμισης είναι 8.000 ευρώ για το τρέχον έτος, τα έξοδα για την έκδοση των διαφημιστικών φυλλαδίων είναι 9.000 και οι δαπάνες για την συμμετοχή σε εκθέσεις 10.000 ευρώ.

5.9 Τα Οικονομικά Αποτελέσματα (έσοδα- έξοδα), του Δήμου σε σχέση με τον τουρισμό.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα έσοδα και τα έξοδα του δήμου της Αιδηψού όσον αφορά, τις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσει, την οργάνωση των εκδηλώσεων και τα έσοδα από την επιβολή τελών σε σχέση με τον τουρισμό.

Έξοδα	Ποσό (υπολογ,σε ευρώ)	Έσοδα	Ποσό (υπολογ,σε ευρώ)
Διαφημίσεων - δημοσιεύσεων	8.000	Τέλος διαμονής και παρεπιδημούντων	800.000
Δαπάνες συμμετοχής σε τουριστικές εκθέσεις	10.000	Χρήσης Αιγιαλού και παραλίας	16.000
Διοργάνωση δεξιώσεων και εορτών	6.000	Τέλη χρήσης κοινόχρηστων χώρων	65.000
Έκδοση διαφημιστικών φυλλαδίων	9.000	Έσοδα από δημοτική πλαζ	97.000

Διοργάνωση καρναβαλιού	6000		
Διοργάνωση φεστιβάλ	6.000		
Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	10.000		
Δαπάνες προμήθειας διακοσμητικού υλικού	20.000		
Έξοδα δημοτικής παραλίας	26.950		
σύνολο	101.950		978.000

Πίνακας 14.οικονομικά αποτελέσματα από διαχείριση τουρισμού

Τα έσοδα από τα τέλη παρεπιδιδιμούντων χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό για την ενίσχυση της υπηρεσίας καθαριότητας της οποίας το κόστος λειτουργίας ειδικά τους θερινούς μήνες δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί από τα τέλη καθαριότητας που εισπράττει ο δήμος , ενώ ένα άλλο κομμάτι των παρεπιδημούντων καλύπτει τις δαπάνες προβολής της περιοχής.

5.10 Συμπεράσματα / Προτάσεις

Είναι φανερό ότι ο τουρισμός στην περιοχή του δήμου της Αιδηψού, διαφέρει από το μέχρι τώρα πρότυπο του «ήλιου και της θάλασσας» που αναπτύσσεται στις περισσότερες τουριστικές περιοχές. Υπάρχουν στοιχεία ανάπτυξης του τουρισμού της περιοχής, που δίνουν την δυνατότητα να θεωρείτε βιώσιμος.

Συγκεκριμένα :

Πρωθείται, η τοπική συμμετοχή και τα τοπικά προϊόντα της περιοχής, με την συμβολή του δήμου μέσω της διοργάνωσης των τοπικών εκδηλώσεων, την προσπάθεια διάδοσης των εθίμων της περιοχής και την προβολή των τοπικών προϊόντων.

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή σε αρκετές περιπτώσεις συνδέεται με την χρήση των εναλλακτικών μορφών όπως του ιαματικού που δεν ενισχύεται μόνο από ιδιώτες αλλά και από την τοπική αυτοδιοίκηση της Αιδηψού όπως είναι η εκμετάλλευση της δημοτικής πλαζ.

Επίσης, η ανάπτυξη του Ιαματικού τουρισμού , στην περιοχή συνεπάγεται και άλλες μορφές όπως αθλητικός , πολιτιστικός , θρησκευτικός, οικολογικός τουρισμός.

Ένα άλλο, στοιχείο βιωσιμότητας του τουρισμού στην περιοχή είναι και η επαγγελματική αποκατάσταση που έχουν οι μόνιμοι κάτοικοι, π.χ η ενασχόληση τους στην δημοτική παραλία .

Επίσης, ο ιαματικός τουρισμός της περιοχής, δίνει την δυνατότητα για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου κατά την διάρκεια του χρόνου.

Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών στην περιοχή γίνεται μέσω της ατομικής μετακίνησης.

Είναι επίσης εμφανές ότι υπάρχει ισόρροπη ανάπτυξη όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον, το οποίο προστατεύεται και συντηρείται (π.χ. ``σαράντα πλατάνια``). Επίσης όσον αφορά την κοινωνία ο τρόπος ζωής των κατοίκων της περιοχής διαφυλάσσεται σε σημαντικό ποσοστό και παράλληλα παράλληλα ενισχύεται η τοπική ταυτότητα (π.χ οργάνωση τοπικών εκδηλώσεων).

Επίσης, ενισχύεται ο τομέας της οικονομίας εφόσον με την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή ενισχύονται τα τοπικά εισοδήματα (ένα μεγάλο ποσοστό των κατοίκων ασχολείται με τουριστικές δραστηριότητες). Επίσης, τα αποδοτικά έσοδα που έχει ο δήμος όσον αφορά την διαχείριση του τουρισμού στην περιοχή, αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για την δημοτική αρχή.

Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζονται συνοπτικά οι αρχές του βιώσιμου τουρισμού και τα σημεία που επιβεβαιώνουν την ανάπτυξη του στο δήμο της Αιδηψού.

Πίνακας 15. Στοιχεία βιωσιμότητας της τουριστικής ανάπτυξης του Αιδηψού

Αρχές βιώσιμου τουρισμού	Στοιχεία βιωσιμότητας στην τουριστική ανάπτυξη του δήμου της Αιδηψού.
▪ Η προώθηση της τοπικής συμμετοχής στις διαδικασίες για τουριστική ανάπτυξη.	Η εθελοντική συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στην διοργάνωση κάθε είδους εκδηλώσεων (π.χ καρναβάλι, θρησκευτικές εκδηλώσεις)
▪ Η διαφύλαξη του τρόπου διαβίωσης των μόνιμων κατοίκων.	Ο τρόπος ζωής των μόνιμων κατοίκων διατηρείται, επίσης ενισχύεται και από την προσπάθεια του δήμου για την ενίσχυση των τοπικών παραδόσεων.(οργάνωση εκδηλώσεων βλ.ενότητα 5.6)
▪ Η χρήση εναλλακτικών μορφών.	Στην περιοχή του δήμου έχουν αναπτυχθεί:ο ιαματικός, ο θρησκευτικός και ο αθλητικός τουρισμός.(βλ.ενότητα 5.7)
▪ Η ανάδειξη και προστασία φυσικού περιβάλλοντος.	Η συντήρηση του δάσους ``τα σαράντα πλατάνια`` Η συντήρηση και η αξιοποίηση της σπηλιάς ``Θέρμες του Σύλλα`` και της ``δημ.παραλίας``
▪ Η ισόρροπη ανάπτυξη ανάμεσα στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.	Είναι εμφανές από την μέχρι τώρα παρουσίαση ότι υπάρχει σημαντικό ποσοστό ισορροπίας στην κοινωνία, το φυσικό περιβάλλον και την οικονομία του δήμου. Αυτό είναι εμφανές από τις προσπάθειες για συντήρηση των φυσικών αξιοθέατων, τις προσπάθειες επίσης της ενίσχυσης της τοπικής ταυτότητας μέσω των εκδηλώσεων, και των αποδοτικών εσόδων που έχει η δημοτική αρχή από την διαχείριση του τουρισμού.

Για την καλύτερη διαχείριση των θεμάτων του τουρισμού είναι αναγκαία η ίδρυση ενός φορέα (τουριστικής επιχείρησης) από την δημοτική αρχή.

Δεύτερο μέλημα της δημοτικής αρχής είναι η προώθηση μελετών για ολοκληρωμένη αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της περιοχής και η ένταξη σε κάποια κοινοτική πρωτοβουλία όπως είναι το Γ' ΚΠΣ, για την περίοδο 2000-2006. Στον παρακάτω πίνακα προτείνονται μέτρα του Γ'ΚΠΣ και οι επενδύσεις που μπορούν να μελετηθούν και να υλοποιηθούν, με βάση τα μέτρα αυτά από την δημοτική αρχή της Αιδηψού.

Προτεινόμενες επενδύσεις στον Δήμο της Αιδηψού για την ένταξη των δράσεων της στο Γ'ΚΠΣ.
Το μέτρο 2,2 είναι κατάλληλο για την αξιοποίηση του διατηρητέου κτιρίου που ανήκει στην κυριότητα του δήμου και για την δημιουργία του δημοτικού ξενώνα .
Η δημοτική αρχή της περιοχής μπορεί να εκμεταλλευτεί και να εντάξει τις δράσεις της στο μέτρο 5,1 του Άξονα προτεραιότητας 5, με επενδύσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού ,της περιοχής.
Επίσης , το μέτρο 5,2, του Άξονα μπορεί να προσφέρει δυνατότητες για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού της περιοχής, όπως είναι η δημιουργία μαρίνας στο λιμάνι της περιοχής .
Το μέτρο 5.3 που αφορά τα προγράμματα προβολής μπορεί να βοηθήσει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην περιοχή. Εφόσον η περιοχή διαθέτει αυτήν την δυνατότητα μέσω της προσφοράς του ιαματικού τουρισμού στην περιοχή, ο οποίος αποτελεί μορφή αναψυχής κατάλληλη για όλους τους μήνες του έτους.

Πίνακας 16. Προτεινόμενα μέτρα του Γ'ΚΠΣ για τον δήμο Αιδηψού.

Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται τα συμπεράσματα από την διεξαγωγή της έρευνάς, για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού από την τοπική αυτοδιοίκηση και συγκεκριμένα από την τοπική αυτοδιοίκηση του δήμου της Αιδηψού, επίσης τα συμπεράσματα από την διεθνή εικόνα του τουρισμού, την κατάσταση του ελληνικού τουρισμού, από την παρουσίαση τους στα αντίστοιχα κεφάλαια της μελέτης αυτής.

Από την παρουσίαση των στατιστικών στοιχείων όσον αφορά την διεθνή εξέλιξη του τουρισμού είναι προφανές ότι η τουριστική βιομηχανία αποτελεί παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης πολλών χωρών. Για τις επόμενες δεκαετίες οι προοπτικές εξέλιξης του τουριστικού τομέα, όσον αφορά τις αφίξεις και τις εισπράξεις προβλέπονται ανοδικές και αυτό οφείλεται στο ότι οι παράγοντες που επηρεάζουν τον τομέα της αναψυχής και ιδιαίτερα οι καταναλωτές του τουριστικού προϊόντος αναζητούν όλο και περισσότερο πιο ποιοτικό προϊόν αναψυχής. Αυτό αναγκάζει τους εμπλεκόμενους φορείς της τουριστικής βιομηχανίας να προσφέρουν μορφές αναψυχής που βρίσκονται πιο κοντά στην βιωσιμότητα του τομέα.

Σημαντικό ποσοστό της διεθνούς τουριστικής ζήτησης κατέχει και η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής τουριστών. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι μέχρι τώρα έχει κερδίσει την 15^η θέση διεθνώς από πλευράς αφίξεων και την 10^η θέση από πλευράς εισπράξεων. Η Ελλάδα όμως ως χώρα υποδοχής τουριστών έχει να αντιμετωπίσει και διάφορα προβλήματα ως αποτέλεσμα από την μονοδιάστατη μέχρι τώρα στήριξη της « στον ήλιο και την θάλασσα» ως επικρατούμενο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης στη χώρα.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τουριστικός τομέας στην Ελλάδα και για την ενίσχυση του με ποιοτικό και πολύμορφο προϊόν που να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα της ζήτησης, ο ελληνικός τουρισμός πρέπει να στραφεί προς την βιωσιμότητα του τομέα. Ένα από τα στοιχεία που μπορούν να αναπτυχθούν ώστε να μιλάμε για βιώσιμο τουρισμό είναι οι τοπικοί πόροι (φυσικοί, πολιτιστικοί, ιστορικοί) που διαθέτει ένας προορισμός, δηλαδή η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών αναψυχής.

Είναι φανερό ότι καθώς ο τουρισμός επεκτείνεται συνεχώς και κερδίζει όλο και περισσότερη δύναμη ως οικονομική δραστηριότητα και εφόσον αποτελεί παράγοντα ανάπτυξης μίας τοπικής κοινωνίας, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ως τόποι υποδοχής τουριστών οφείλουν να αναλάβουν όλο και περισσότερες αρμοδιότητες και πρωτοβουλίες για την τοπική τουριστική ανάπτυξη των περιοχών τους.

Στην Ελλάδα, ο βαθμός αποκέντρωσης όσον αφορά τον τουρισμό δεν δίνει επαρκή μέγεθος αρμοδιοτήτων προς τους Α'βάθμιους ΟΤΑ. Η αξιοποίηση των τουριστικών πόρων ενός ΟΤΑ είναι θέμα βούλησης του ίδιου. Οι τοπικές αυτοδιοικήσεις έχουν όμως τις δυνατότητες να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων μέσω των θεσμοθετημένων αρμοδιοτήτων και μέσω επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με τον τουρισμό (δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων). Επίσης, μπορούν να εκμεταλλευτούν και τις δυνατότητες που προσφέρουν τα κοινοτικά

προγράμματα για τον τουρισμό, να ενταχθούν σε κάποιο από αυτά, ανάλογα με τους πόρους που διαθέτει η κάθε περιοχή για τουριστική εκμετάλλευση και ανάπτυξη. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα Β'ΚΠΣ, Γ'ΚΠΣ και η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+, αποτελούν πολύτιμα εργαλεία προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση ώστε να προωθηθεί η τοπική ανάπτυξη και ο βιώσιμος τουρισμός.

Όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη του δήμου της Αιδηψού από την παρουσίαση της στο πέμπτο κεφάλαιο της μελέτης και συγκεκριμένα στην ενότητα 5.10, παρατηρείται ότι η δημοτική αρχή, οι ιδιωτικοί φορείς καθώς και η τοπική συμμετοχή έχουν συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής. Συγκεκριμένα, ο τουρισμός του δήμου της Αιδηψού στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της εναλλακτικής μορφής του ιαματικού τουρισμού, αξιόλογη είναι και η αξιοποίηση από την δημοτική αρχή της δημοτικής παραλίας με τα ιαματικά νερά. Βέβαια πρέπει να γίνουν ακόμα αρκετές προσπάθειες των εμπλεκόμενων φορέων στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής του δήμου και ιδιαίτερα της τοπικής αυτοδιοίκησης, για την καλύτερη εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων που προσφέρονται στην περιοχή, όπως αναφέρεται και στις προτάσεις της ενότητας 5.10 της μελέτης αυτής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδροπούλου Στ.(2001), «Πολιτικές Διαχείρισης Περιβάλλοντος», Καλαμάτα, ΤΕΙ Καλαμάτας.

Βαρβαρέσος Στ.(1999), «Τουριστική Ανάπτυξη και Διοικητική Αποκέντρωση», Αθήνα : Προπομπός.

Δαουτόπουλος Γ.(1999), «Αειφόρος Ανάπτυξη και Τοπική Κοινωνία» Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Αθήνα ΚΕΔΚΕ, (1) σελ 84-94.

Γούπιος Ι./ Σκουμπούρης Ι, (2001), «Γ'ΚΠΣ- Συνοπτικός Οδηγός για την Τ.Α», Αθήνα : ΕΕΤΑΑ.

Κοκκώσης Χ / Τσάρτας Π. (2001) « Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», Αθήνα: Κριτική.

Λαγός Δ.(2001), «Η τουριστική αστικοποίηση ως νέα μορφή χωρικής ανάπτυξης» *ΤΟΠΟΣ*, Αθήνα : ΙΑΠΑΔ , (17), σ.125-146.

Μπελλές Χ. (1999) «Βιώσιμη Ανάπτυξη : Η επανάσταση που άργησε οριακά να εκραγεί», Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση, Αθήνα : ΚΕΔΚΕ, (125).

Παπακωνσταντίνιδης Λ.(2001), «Τουρισμός – Αγροτουρισμός και Τ.Α», Καλαμάτα: ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ.

ΣΕΤΕ (1995) «Σχέδιο Δράσης για την Ποιοτική Αναβάθμιση του Ελληνικού Τουρισμού», Αθήνα: ΣΕΤΕ.

Σπάθης Σ.Κ. (2000), «Ο Ιαματικός Τουρισμός και η ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα», Αθήνα : ΚΕΠΕ, σελ:30-59.

Τσάρτας Π. (1998), «Κοινωνικές και Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις του Τουρισμού σε Μικρά Αστικά Κέντρα με Τουριστική Ανάπτυξη» *ΤΟΠΟΣ*, Αθήνα : ΙΑΠΑΔ, (15).

Χατζηνικολάου Ελ. (1995), «Η Τουριστική Προβολή σε Επίπεδο Νομού», Αθήνα : ΕΕΤΑΑ.

www.agro.ath.gr

www.eot.gr

www.2ekke.gr

www.minagric.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : ΟΙ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ - ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ

Τοποθεσία	Νομός	Ιδιοκτησία	φορέας	Εγκαταστάσεις
Αιδηψός	Ευβοίας	- ΕΟΤ - Ιδιωτικό - ιδιωτικό	Α.Ε/Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ ``Θέρμαι Σύλλα`` (spa) εντός ξενοδοχείου	Υδροθεραπευτήριο Ξενοδοχείο υδροθεραπευτήριο
Βουλιαγμένη	Αττικής	ΟΔΔΕΠ	Ιδιώτης	υδροθεραπευτήριο
Ελευθέρες	Καβάλας	ΕΟΤ	Νομ.Αυτοδιοίκηση	Υδροθεραπευτήριο Ξενοδοχείο
Θερμοπύλες	Φθιώτιδας	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο Ξενοδοχείο
Ικαρία	Ικαρίας	Δήμος Αγ. Κυρήκου	Δημοτική επιχείρηση	υδροθεραπευτήριο
Καϊάφας	Ηλείας	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Καμένα Βούρλα	Φθιώτιδας	ΕΟΤ	``ΑΞΕ –ΑΣΤΗΡ``	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Κύθνος	Κυκλάδων	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Κυλλήνη	Ηλείας	ΕΟΤ	Ιδιώτης	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Λαγκαδάς	Θεσσαλονίκης	ΕΟΤ	Δημοτική Επιχείρηση	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Λουτράκι	Κορίνθου	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο (λειτουργεί και

		Δήμος Λουτρακίου	ΔΕΤΑΛΠ	ποσιθεραπευτήριο) Υδροθεραπευτήριο
Μέθανα	Αττικής	ΕΟΤ Ιδιώτης	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ Ιδιώτης	Υδροθεραπευτήριο Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Νιγρίτα	Σερρών	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Πλατύστομο	Φθιώτιδας	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Σμόκοβο	Καρδίτσας	ΕΟΤ	Κοινοτική επιχείρηση	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο
Υπάτη	Φθιώτιδας	ΕΟΤ	Α.Ε Αξιοποίησης περιουσίας ΕΟΤ	Υδροθεραπευτήριο/ Ξενοδοχείο

Πηγή: www.eot.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ : ΟΙ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Ιαματική πηγή	Διεύθυνση	Εγκαταστάσεις
Αγιασμάτων	Κοινότητα Λεπτοποδά -Βολισσός Χίου	υδροθεραπευτήριο
Αγ.Βαρβάρου	Κοιν. Τροφού Αιτωλοακαρνανίας	Υδροθεραπευτήριο – ξενοδοχείο
Αγ. Ιωάννου	Κοιν. Λισβορίου - Μυτιλήνη	Υδροθεραπευτήριο – ξενοδοχείο
Αγ. Νικολάου	Κοιν. Αγ. Παρασκευής Χαλκιδική	υδροθεραπευτήριο
Αγ Φωκά	Δήμος Κων	Υπό κατασκευή υδροθεραπευτήριο
Αδάμαντος	Κοιν. Αδαμάντου Μήλος	υδροθεραπευτήριο
Αμάραντου	Κοιν .Αμάραντου. Ιωάννινα	Υδροθεραπευτήριο – ξενοδοχείο
Αμμουδάρας	Κοινότητα Αμμουδάρας Καστοριά	Υδροθεραπευτήριο
Αραχωβίτικα	Κον.. Αραχωβίτικων Πάτρα	Υδροθεραπευτήριο
Γενησαίας	Κοιν.Νέας Κεσσάνης Ξάνθης	Υδροθεραπευτήριο
Γιάλτρων	Κοιν. Γιάλτρων Εύβοιας	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Δρανίσας	Κοιν. Κτημένης. Μακρυράχης	Υδροθεραπευτήριο
Ευθάλους	Κοιν. Μυθήμνης. Λέσβος	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Εχίνου	Κοιν. Θερμών Ξάνθης	Υδροθεραπευτήριο
Ηραίας	Δήμος Ηραίας Αρκαδίας	Υδροθεραπευτήριο
Θερμοπύλες Καλύμνου	Δήμος Καλύμνου	Υδροθεραπευτήριο

Θέρμη Λέσβου	Δήμος Θέρμης Λέσβου	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Καβασιλών	Κοινότητα κονίτσης Ιωάννινα	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Κόκκινο Στεφάνι	Κοινότητα Μυρτιάς Αγρίνιο	Υδροθεραπευτήριο
Κρεμαστών	Κοιν. Αλευράδας Αγρίνιο	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
κρινίδες	Δήμος Κρινίδων Καβάλας	Πηλοθεραπευτήριο – ξενοδοχείο
Λουτρακίου Πέλλας	Κοιν. Λουτρακίου- Αριδαίας-Πέλλα	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Μανδρακίου	Δήμος Νισύρου	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Μουρτσιάνου	Κοιν. Λυσιμαχείας Μεσολόγγι	Υδροθεραπευτήριο
Ν. Απολλωνίας	Κοιν. Ν. Απολλωνίας- Θεσσαλονίκη	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Ξυλοκέρας	Πύργος	Υδροθεραπευτήριο
Παλαιοβράχας	Κοιν. Παλαιοβράχας – Σπερχειάδα	Υδροθεραπευτήριο
Πικρολίμνη	Κιλκίς	Πηλοθεραπευτήριο – ξενοδοχείο
Πολύχνιτου	Δήμος Πολύχνιτου Λέσβος	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Πρεβέζης	Δήμος Πρεβέζης	υδροθεραπευτήριο
Σέδες –θήρμη Θεσσαλονίκης	Βενιζέλου 45, Θεσσαλονίκη	υδροθεραπευτήριο
Σελινιάτικων	Κοιν.Σελινιάτικων -Αίγιο	υδροθεραπευτήριο

Σιδηρόκαστρου	Σιδηρόκαστρο Σερρών	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Σουβάλας	Κοιν. Βάθεος Αίγινα	υδροθεραπευτήριο
Στάχτη	Δήμος πυλλήνης - Νάυπακτος	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Τραινού πόλης	Δήμος Αλεξανδρούπολης	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Χανόπουλου	Άρτα	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο
Χέλοβα Μπανιώτη	Δήμος Αγγελόκαστρου Μεσολόγγι	Υδροθεραπευτήριο
Ψαροθέρμων	Δήμος Σαμοθράκης	Υδροθεραπευτήριο- ξενοδοχείο

Πηγή: www.eot.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ : ΟΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΜΑΡΙΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όνομα	Τοποθεσία	Χωρητικότητα	Διαχείριση
Αγ. Νικόλαος	Αγ. Νικόλαος, Λασιθίου	250	Δήμος
Άλιμος	Άλιμος, Αττικής	950	Ελληνικά τουριστικά ακίνητα Α.Ε
Αρέτσου	Καλαμαριά, Θεσσαλονίκης	300	Ελληνικά τουριστικά ακίνητα Α.Ε
Κλεοπάτρα	Άκπο Αιτωλοακαρνανίας	136	Ιδιώτης
Κω	Κω, Δωδεκανήσου	250	Δήμος
Φλοίσβος	Αθήνα Αττική	195	Ελληνικά τουριστικά ακίνητα Α.Ε
Γλυφάδα	Γλυφάδα, Αττικής	780	Δήμος
Γουβιά Κέρκυρας	Κέρκυρα	850	Ιδιώτης
Καλαμάτα	Καλαμάτα, Μεσσηνίας	300	Ιδιώτης (κυριακούλης Α.Ε)
Μανδράκι Ρόδου	Δωδεκάνησα	115	Λιμενικό ταμείο
Μέθανα	Αττική	70	Δήμος
Οlympic marine Λαύριο	Ελληνικό Αττικής	685	Ιδιώτης
Πάτρα	Πάτρα, Αχαΐας	450	Λιμενικό ταμείο
Πόρτο Σάνη	Πόρτο Καρράς Χαλκιδική	100	Ιδιώτης
Βουλιαγμένη	Αττική	115	Ελληνικά τουριστικά ακίνητα Α.Ε
Βουνάκι	Βουνάκι Αττικής	70	Ιδιώτης
Ξυλόκαστρο	Αγ. Ιωάννης Κορινθίας	220	Δήμος
Ζέα	Πειραιάς Αττικής	650	Ελληνικά τουριστικά ακίνητα Α.Ε

Πηγή : www.eot.gr.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ Γ'ΚΠΣ

1. Κατάρτιση Προγράμματος Έργων προς χρηματοδότηση Οι ΟΤΑ οφείλουν να καταρτίσουν ένα πρόγραμμα έργων –με ορίζοντα υλοποίησης μέχρι το 2006 για το οποίο στην συνέχεια θα ερευνήσουν τρόπους και πηγές χρηματοδότησης.
2. Διεύρυνση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ'ΚΠΣ σχετικών με τα έργα Ο ΟΤΑ οφείλει να διερευνήσει όλα τα υφιστάμενα επιχειρησιακά προγράμματα και να επιλέξει σε ποια από αυτά θα εντάξει τα έργα του με σκοπό την χρηματοδότηση του από το Γ' ΚΠΣ.
3. Αναγκαίες ενέργειες για την ωρίμανση των έργων (εγκρίσεις, μελέτες) Εφόσον θα επιλεγθούν τα έργα τα οποία θα προχωρήσουν προς κάποιο κατάλληλο επιχειρησιακό πρόγραμμα, ο ΟΤΑ οφείλει να ξεκινήσει την πολύ σημαντική φάση της ωρίμανσης των έργων . Τα έργα προκειμένου να αποκτήσουν ωριμότητα πρέπει να αποκτήσουν τις απαιτούμενες αδειοδοτήσεις που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία (π.χ έγκριση περιβαλλοντικών όρων , άδειες από πολεοδομία) και όλες τις απαιτούμενες σχετικές μελέτες και τα αντίστοιχα τεύχη δημοπράτησης. Μόνο τα έργα που θα φτάσουν σε αυτό το στάδιο ωρίμανσης, έχουν σημαντικές πιθανότητες να προχωρήσουν για αίτηση χρηματοδότησης τους.
4.Υπαρξη Επιχειρησιακού Αναπτυξιακού Σχεδίου Η ύπαρξη μιας συνολικής στρατηγικής ανάπτυξης με την εκπόνηση ενός Επιχειρησιακού Αναπτυξιακού Σχεδίου θα βοηθήσει για την σωστή τεκμηρίωση των έργων. Έργα τα οποία είναι μεμονωμένα και δεν εμπίπτουν σε μία συνολική στρατηγική ανάπτυξης του ΟΤΑ, δεν θα έχουν πολλές προοπτικές εξεύρεσης χρηματοδότησης.
5.Συμπλήρωση τεχνικών δελτίων και αιτήσεων παροχής χρηματοδοτικής συνδρομής για τις αναγκαίες δραστηριότητες ωρίμανσης (μελέτες, υπηρεσίες ,τεχνικός σύμβουλος) Εάν δεν υφίσταται η ωριμότητα, δεν είναι δυνατόν ο φορέας να ζητήσει να ζητήσει συνδρομή για να κάνει όλες τις προπαρασκευαστικές ενέργειες ωρίμανσης των έργων του.
6.παρακολούθηση των διαδικασιών ωρίμανσης Ο φορέας προετοιμάζει όλους τους φακέλους και τις μελέτες για τις αδειοδοτήσεις, την απόκτηση γης και την τεχνική ωριμότητα του έργου.

Η φάση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική και απαιτεί σαφή γνώση των προϋποθέσεων που τίθενται για κάθε κατηγορία έργου.

7. Συμπλήρωση Τεχνικών Δελτίων Έργων και αίτησης ένταξης των έργων

Ο φορέας συμπληρώνει τα κατάλληλα τεχνικά δελτία που προβλέπονται για την ένταξη έργων στο Γ'ΚΠΣ.

8. Παρακολούθηση Διαδικασιών Αξιολόγησης και ένταξης των έργων

Ο φορέας στην στη φάση αυτή παρακολουθεί την διαδικασία αξιολόγησης και βρίσκεται σε ετοιμότητα για παροχή κάθε διευκρίνισης ή πρόσθετου στοιχείου που τυχόν ζητηθεί από την Διαχειριστική αρχή του προγράμματος ή από άλλη αρμόδια αρχή.

Ενέργειες μετά την ένταξη

1. προγραμματισμός έργων / υποέργων

Ο φορέας αφού χρηματοδοτηθεί κάποιο έργο του, οφείλει να εξασφαλίσει την υλοποίηση του τόσο ποσοτικά και ποιοτικά.

Για το λόγο αυτό θα πρέπει να εκπονήσει συγκεκριμένο πρόγραμμα των ενεργειών που οφείλει να αναλάβει, προκειμένου να υλοποιηθούν χωρίς προβλήματα τα έργα του .

Η φάση αυτή του προγραμματισμού είναι απαραίτητη, διότι τα έργα που εγκρίνονται, πρέπει να τηρήσουν τα χρονικά όρια που τίθενται στην μελέτη χρονοπρογραμματισμού τους.

2. Υποστήριξη στις διαδικασίες δημοπρατήσεως των έργων και των μελετών

Στη φάση που τα έργα δημοπρατούνται ο φορέας πρέπει να τηρήσει σωστά τις προβλεπόμενες διαδικασίες , ώστε να αποφύγει χρονοβόρες διαδικασίες στην συνέχεια που θα αποβούν εις βάρος του διαθέσιμου χρόνου του έργου.

3. τήρηση φακέλων έργων / υποέργων

ο φορέας πρέπει αν τηρεί σωστά τους φακέλους των έργων , τόσο για να διευκολύνεται η ίδια η εργασία του, όσο και οι έλεγχοι που θα γίνονται.

4. Υποστήριξη στην έκδοση μηνιαίων-τριμηνιαίων δελτίων έργων

Ο φορέας οφείλει να εκδίδει τα προβλεπόμενα μηνιαία – τριμηνιαία δελτία έργων, προκειμένου να ενημερώνονται οι διαχειριστικές αρχές .

5. Λογιστική υποστήριξη για τα έργα του Γ` ΚΠΣ.

Ο Φορέας θα πρέπει να τηρεί με σωστό τρόπο τα λογιστικά και οικονομικά στοιχεία του έργου.

6. Παρακολούθηση από την διαχειριστική αρχή .

(Ε.ΕΤΑΑ Γ` ΚΠΣ Συνοπτικός οδηγός για την Τ.Α, Αθήνα 2001)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V : ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ερωτηματολόγιο για την Αξιοποίηση Τουριστικών Πόρων .

Προς: Δημαρχείο xxxxxxxx.

Ερωτήματα:

- Υπάρχει κάποιος φορέας που έχει ιδρύσει ο δήμος για την διαχείριση των θεμάτων του τουρισμού;(κάποια δημοτική επιχείρηση;)

- Τι είδους επισκεπτών δέχεται η περιοχή , και ποια είναι η διάρκεια της τουριστικής περιόδου;

- Ποίος είναι ο μέσος αριθμός επισκεπτών στην περιοχή , κατά την διάρκεια της τουριστικής περιόδου, και η διάρκεια παραμονής τους στην περιοχή;

- Πόσα νοικοκυριά στην περιοχή ασχολούνται αποκλειστικά με Τουριστικές επιχειρήσεις;

- Πόσες ξενοδοχειακές μονάδες υπάρχουν στην περιοχή ;

Ονομασία	είδος	Κατηγορία	κλίνες	Τοποθεσία

- Υπάρχουν δημοτικοί ξενώνες ;

- Ποιες οι εναλλακτικές μορφές που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή ;(π.χ
ιαματικός ,αθλητικός ,θρησκευτικός τουρισμός)

- Τι προγράμματα έχει αναλάβει ο δήμος για την ανάπτυξη των μορφών
αυτών ;

- Ποια είναι τα αξιοθέατα της περιοχής και πως έχει συμβάλει ο δήμος στην
τουριστική αξιοποίηση τους;

- Ποια είναι τα πολιτιστικά στοιχεία –μνημεία της περιοχής και η
συμβολή του δήμου στην τουριστική αξιοποίηση τους ;

Ιστορικοί χώροι

Μουσεία

Παραδοσιακοί οικισμοί

Μνημεία

Διατηρητέα κτίρια

Εκκλησίες ιστορικού ενδιαφέροντος ;

Κάτι άλλο;

- Υπάρχουν περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που ήδη αξιοποιούνται ή κάποιες που θα μπορούσαν κατά την γνώμη σας να αξιοποιηθούν ;

- Ποιες είναι οι πολιτιστικές , ψυχαγωγικές ή θρησκευτικές εκδηλώσεις που οργανώνονται σε σταθερή βάση ;

- Έχουν αξιοποιηθεί κάποια τοπικά προϊόντα στην περιοχή ;
(και ποια είναι αυτά);

- Υπάρχουν κάποιες αγροτουριστικές επιχειρήσεις ;

- Ποιες μελέτες έχουν ολοκληρωθεί για έργα τουριστικής ανάπτυξης στον δήμο ; (τίτλος μελέτης – προϋπολογισμός)

- Προγράμματα ή δράσεις της Ε.Ε που βρίσκονται σε εξέλιξη στην περιοχή ;(π.χ προγρ/τα LEADER, ΚΠΣ)

- Τι μέτρα αναλαμβάνονται για την προστασία του περιβάλλοντος από την δημοτική αρχή ;

- Τι οικονομικά αποτελέσματα έχει ο δήμος από τον τουρισμό της περιοχής ;(έσοδα τελών ή προϋπολογισθέντα έσοδα

- Πώς προβάλλεται ο τουρισμός της περιοχής από την δημοτική αρχή ;(π.χ συμμετοχή σε εκθέσεις ή διαφήμιση)

- Υπάρχει κάποια διαδημοτική συνεργασία όσον αφορά τις τουριστικές δραστηριότητες;

- Διαφυλάσσεται ο τρόπος ζωής των μόνιμων κατοίκων;

- Υπάρχει τοπική συμμετοχή στις διαδικασίες για τουριστική ανάπτυξη;

- Ποια είναι τα πιο συχνά τουριστικά επαγγέλματα στη περιοχή;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI : ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΔΗΨΟ

φωτο 1.Αποψη της πόλης των Λουτρών.

Φώτο 2.Αποψη της δημοτικής παραλίας Αιδηψού.

Φώτο 3. Η περιοχή με τα Σαράντα Πλατόνια.

Φώτο 4. Περιοχή όπου αναβλύζουν ιαματικά νερά κοντα στην δημοτική παραλία